

Balcic

„VLĂSTARUL“

REVISTA LICEULUI „SPIRU HARET“

DIRECTOR: PROF. V. V. HANEȘ

COMITETUL DE ELEVI:

CAPAȚINA O., CHIRICEANU AL., LALESCU TRAIAN, MEITANI M., PALEOLOGU AL.,
PATRULIUS R., STĂNCULESCU I., ZAMFIRESCU M.,
ALEXANDRESCU D., BĂDULESCU O., CERNOVODEANU ION, LAMBRU D., MANOLE
AL. DINU, MAGIARI I., MINDEN C., NICULESCU D.,
STĂNCULESCU M., TATARESCU M., PILLAT D.

Redacția și Administrația:

LICEUL „SPIRU HARET“, STRADA ITALIANA Nr. 31 * BUCUREȘTI

ABONAMENTE: PE UN AN 40 LEI
8 LEI * ACEST NUMAR * 8 LEI

ANUL XIV

Nr. 3-4

SUMARUL:

1. Cuvântul fostului comitet al Vlăstarului . . . . . * * *
2. Să-i zicem „Despre Balcei“? . . . . . *Mihai Meitani*
3. Contribuție la studiul limbii primelor cărți românești *Victor Popescu*
4. Un biet om necăjit . . . . . *Anton Moisieșcu*
5. Bruma-versuri . . . . . *Lili A.*
6. Horia, Cloșca și Crișan . . . . . *Tudor Traian*
7. Caragiale, în evoluția comediei noastre . . . . . *Miron Antonescu*
8. Țărm de mare . . . . . *M. S.*
9. Puncte de reper în romanul nostru de astăzi . . . . . *Dinu Pillat*
10. Pe-un maidan (versuri) . . . . . *Traian Lalescu*
11. Sfârșit de vânătoare . . . . . *Dan Nădărescu*
12. Instantanee . . . . . *O. Căpățîna*
13. Amurg versuri . . . . . *A. Samuel*
14. Andrei Mureșanu, o problemă de actualitate? . . . . . *Dinu Alexandrescu*
15. Artiști în epoca pietrei . . . . . *Petre Dămă*
16. Nău mult de atunci . . . . . *I. Cernovodeanu*
17. Ziarul . . . . . *Dinu Manole*
18. Cronica literară . . . . . *Mircea D. Chiriceanu*
19. Ploaie de noiembrie . . . . . *George Minden*
20. Cronica dramatică . . . . . *Sorin Armășescu, Traian Lalescu*
21. Sfârșit de toamnă (versuri) . . . . . *Ana Ionescu*
22. Cronica plastică . . . . . *Preda M. Bunescu*
23. Cronica științifică . . . . . *Vlad St. Cuneșcu*
24. Informațiuni literare . . . . . *Kurt O. Schwark*

Acest număr a fost scos sub supravegherea D-lui Profesor V. V. Haneș de către Mircea A. Chiriceanu și Traian Lalescu

VLĂSTARUL

Anul XIV, No. 3-4 / Revista Liceului „SPIRU HARET“ / 1937

Cuvântul fostului comitet redacțional al „Vlăstarului“¹⁾

Domnule profesor,

La sfârșitul acestui an, odată ajunși în amurgul vieții noastre școlărești, pe lângă bucuria fatală pe care ne-o produce noile orizonturi ale vieții studentești, cari îmbietoare ni se deschid acum, își face loc o caldă melancolie, provocată de toate realitățile plăcute ale vieții de liceu, pe cari trebuie să le părăsim.

Una din aceste „realități“ de care cu mult regret trebuie acum să se despărță promoția noastră este desigur în primul rând „Vlăstarul“.

Despărțire numai materială, pentru că suflătește ne vom considera totdeauna strâns legați de primele noastre începuturi.

În ultimii trei ani, cât promoția noastră sub autorizata D-voastră conducere, a avut cinstea să ducă mai departe făclia, purtată glorioasă de șefii cei mai autorizați ai tineretului de astăzi, foști elevi ai liceului nostru, idealurile noastre s'au confundat cu bunul mers al revistei.

În cursul acestor trei ani am căutat să facem din „Vlăstarul“ mai mult decât o sinteză a activității școlărești, ci o „anticipare“ a vieții spirituale de mâine a tinerilor ce și-au călăit sufletele sub prețioasa oblăduire a preța distinșilor noștri profesori.

Și trebuie să mărturisim cu toată sinceritatea, acum când viețile noastre își trag căi diferite, că întreaga activitate depusă în jurul cenacului în miniatură care este „Vlăstarul“ o datorăm cu exclusivitate Domniei-voastre. Prin spiritul de largă înțelegere și tact de care ați dat totdeauna dovadă, ați provocat lunecarea inspirației noastre în domenii din cele mai felurite. Nu ne amintim — din cursul celor trei ani ce s'au încheiat — de vreun singur vers, de o singură frază care să nu fi fost cântărite cu toată precizia, cu toată bună voința și pătrunderea simțului D-voastră critic.

Ultimul an al activității constă din:

¹⁾ Serisoare adresată d-lui Prof. V. V. Haneș, directorul revistei.

BELETRISTICĂ

Leanca Iliescu: Versuri.

Mariana Bogdan: Amintiri.

Th. Cezar Popescu: Versuri.

Mihai M. Rămânceanu: „Sfârșit“... (nuvelă de inspirație englezescă).

Traian Lalescu: Versuri.

ESSEURI

Gh. I. Florian: Entuziasm și tinerețe. De aur tăcerea?

Al. Dragomirescu-Baranga: Afirmări românești.

Mistica huliganului și legenda lui Ion. Dinamism antebelic și statism actual.

Dan A. Lăzărescu: Și totuși e de aur...

Tânărul melancolic al sec. trecut.

Mihai I. Manolescu: Ionel Teodoreanu cântăreț al vrstei tinere; Literatura dramatică originală.

Mircea Bărbulescu: Critică; Șefii tinerii generații.

Mihai Romniceanu: Fragmentări.

Al. Paleologu: Formă și expresie (plastică).

Petre Antonescu: Străinii despre tineretul nostru.

RECENZII

Dinu Manoil: Arca lui Noe (I. Teodoreanu).

Dinu Pillat: Creangă.

Popescu V.: Caeul verde (I. Pillat).

Gh. Florian: File dobrogene (Fia Alimănișteanu).

POLEMICI

Al. Dragomirescu-Baranga: Scrisoare deschisă prietenului meu italianul

M. Manolescu: După întoarcere...

EXCURSII

M. Bărbulescu, Al. Rădulescu, Dinu Manoil,

Georgescu Iliu, P. Antonescu, M. Zamfirescu, etc.

STUDII

Fred Goldstein: Satelitul 16.343

Petre Antonescu: Radiofonie

MEMBRII COMITETULUI DE REDACȚIE:

Mircea Bărbulescu; Dragomirescu Baranga;

Georghe Ion Florian; Mihai Manolescu;

Dan A. Lăzărescu; Mihai M. Romniceanu.

Să-i zicem „despre Balcic“?

— Până Marți am nevoie de un articol despre Balcic! Așa mi-a grăit prietenul Lalescu. Scurt și imperativ! A mai adăugat ceva în care vorbea de grabă și spunea că mă pot inspira de ori unde, chiar din piatră seacă, doar să isprăvesc cât mai repede. N-ași putea fi sigur de ceace-mi zicea, deoarece nu-l mai ascultam. Mă gândeam ce pângărire ar fi să scrii despre Balcic în câteva clipe, cu toată graba, înșirând gândurile la întâmplare. Să-l înfățișezi așa cum nu e, să-i falsifici sau să-i micșorezi personalitatea. Să descrii acel loc de vis și de uitare, cu întâile cuvinte ce vin sub peniță.

Cum să arăți în câteva vorbe zăpăcela ce te cuprinde, când cobori frânt de oboseală după nu mai știu câte ceasuri de drum, în tren, automotor și autobuz? Printre turci cari țipă și se agăț de tine, inconjurat de aceea atmosferă specifică a Balcicului, născută din albastrul mării, scânteerea dealurilor în buita razelor de soare și pitorescul îmbrăcămintilor, te simți undeva departe, departe de tot, par că mi de kilometri sunt până la Bucu-rești. Dar această schimbare, nu s'a făcut cu încetul. După monotonia șesului străbătut, alcătuit din holde aurii ce se întind până la orizont, la o cotitură, vezi deodată marea și la poalele dealurilor, Balcicul. Veșnic tânăr, zăbnește ca un om lipsit de griji. Și în clipa aceea, uiți de toate. De lungimea drumului, de praful șoselei, de oboselă. În minte nu-ți mai vin decât lucruri vesele, cântece de slavă, gânduri de fericire. Marea este mai albastră decât în alte ținuturi, soarele parcă luminează mai tare, răsufii mai ușor.

Din pasivitatea care te cuprinsese, cazi în neastâmpăr. Ai vrea să ajungi cât mai tute. Dorința îi se împlineste curând și în sfârșit ești la locul de vis, unde ar fi origine fericit să rămăe până la moarte. Dar, nu te gândești la aceasta. Trecutul și viitorul n'au loc în minte, căci prezentul e prea puternic și-i gonește cu ușurință.

Cum să scriu în câteva cuvinte, prinse în fuga peniței, simplitatea cadrului și complexitatea sentimentelor ce le ai? Nu pot folosi, vorbele întrebuințate în fiecare zi, pentru a spune că-mi place o poezie, un cal, sau niște

flori. Pentru a înfățișa Balcicul, ar trebui născocite cuvinte noi, după cum și el e ceva care nu se mai înfățișează.

În timpul zilei, caută să-l descoperi cât mai mult, să cercetezi orice colțișor, nimic să nu-ți scape. Și când se apropie seara, începi să urăști noaptea care-i va stinge scânteerea de piatră nestimată. Ce mare greșală e însă aceasta! Sfătuiesc chiar, pe cei cari vor merge la Balcic, să se odihnească în timpul zilei, pentru a putea fi trezi, când ceilalți dorm. La lumina soarelui, nu-ți poți da bine seama de tot complexul ce te inconjoară. Prea vezi multe deodată, prea n'ai timp să te gândești. Odată cu întunericul însă, toate au altă înfățișare. Înaintea ochilor nu mai sunt decât umbre, în schimb începi să simți Balcicul. Ce te face să spui asta, nu știu. În tot cazul nu mai ești la fel ca înainte. E o schimbare foarte nedefinită, pe care în zadar încerci s'o caracaterizezi. Cred însă, că la malul mării, când luna este sus pe cer și dăra ei se pierde în depărtări, cel mai materialist om poate sta ceasuri întregi, fără să se gândească la aeroplane, football sau război.

Noaptea străbați depărtări fără să simți oboselă, ești singur, te poți crede stăpân pe tot ce te inconjoară. Doar luna te întovărășește, amintindu-ți de basmele copilăriei, unde e arătată ca o zână. Pricipi acum, când vezi Balcicul în haina-i de întuneric, ce țiera teamă să nu-l strice, dece a fost la cei vechi una din cele mai prețuite zăzile. Ea izbuțește să facă dintr'un juvaer, ceva de neasemuit.

Dacă cineva care va merge acolo nu se va înapoiă fermecat, să-și a mintească de o vorbă a lui Michel Angelo, că în orice bloc de marmură se găsește o statuie. Trebuie însă un meșter, care să știe s'o scoată la iveală. Balcicul nu e decât un orășel pe malul mării, însă dacă știi să-i descoperi farmecul, ești un fericit.

Trebuie să mărturisesc, că față de privirea imperativă a prietenului Lalescu, n'am îndrăznit să-i spun că nu fusesem niciodată la Balcic.

MIHAI MEITANI

Contribuții la studiul limbei primelor cărți românești

Întărindu-se credința prin vremile vechi că numai limba slavonă are dreptul să tâlmăcească în semne lumești, cele prea sfinte dela Dumnezeu isvorite, limba română a isbutit cu mult greu să răzbată în graiul liturgic.

Și precum orice lucru la începutul său este nevolnic, stângaci, tot astfel și introducerea limbei române în biserică, prima noastră manifestare pe teren scriitoricesc, va face impresia unei înfăptuiri primitive, aceste întorsături după cum autorii lor le-au botezat, fiind pline în coprinul lor de neajunsuri destul de simțite.

Este un fapt în deoște bine cunoscut, că oricare ar fi cel ce traduce de pe o limbă pe alta, el are trebuința imperioasă a unei temeinice cunoștințe a limbilor mănuite, precum și o știință mai mult sau mai puțin precisă asupra faptelor de care este vorba, de o redactare conformă cu logica, îndepărtând prin pricepere obscuritățile pe cari ignoranța le aduce. Or iată două principale cerinți cari din nenorocire lipsesc cu desăvârșire traducătorilor dinții a cărților în limba noastră.

Pe acești scriitori prea bine nu-i putem ști, în afară de diaconul Coresi precum și ajutorii lui: Tudor diacul, Popa Gane, Popa Mihai, Popa Grigore din Măhacu, și alții lucrând independent de marelui curent coresian întorc pe cuvinte românești, textele străine, fără nicio preocupare serioasă pentru a reda cu luare aminte înțelesul sfințelor texte.

Fiind, mult probabil, și teologi slabi, deci puțin cunoscători ai textelor, precum și oameni de o cultură relativă, ei nu isbutesc să iscodască o limbă inteligibilă neamului românesc și nici să atingă o perfecțiune de știință religioasă.

Găsim în textele lui Coresi o mulțime de greșeli de interpretare precum cuvintele: „Primii Duhul sânt, cui veți lăsa păcatele, lăsați lor, cui veți ținea, înși lor”, cari contrazic adevărul ce sună astfel: ceace iartă slujitorii lui Dumnezeu pe pământ, iertat va fi și în ceruri, iar ceace nu iartă ei pe pământ, nu va fi iertat nici în ceruri.

Sau face afirmație curioasă precum că Duhul sânt e: „din Tatăl și fiul rezidit” isvorit. Dar nu voese aci să fac o cercetare amănunțită a fondului, și prin urmare închizând ochii asupra acestor defecțiuni voiu trece mai încolo la cercetarea limbei întrebuințată de ei. Am spus mai sus, cum că graiul lui Coresi,

prezintă multe slăbiciuni. Este natural să ne întrebăm, ce cauză ar putea fi, că nu a isbutit acesta să creeze o limbă acceptabilă.

Dintr'un început se pare luminos explicați faptul că diaconul Coresi nu era român și prin urmare cunoștințele lui asupra vorbirii acestora erau de o valoare inferioară. Apoi foarte limpede este că traducerea lui fost făcută prin vechea limbă slavonă, a cărei construcție sintactică și morfologică este cu totul alta decât a noastră de o origină latină, cu alte cadre și alte mijloace de dezvoltare.

Coresi, fiind cunosător puțin adânc al acestei limbi, precum și a celei românești nu poate face diferențierile cerute de firea limbei mărunte și devine sclavul textului pus în față, fără rațiune, fără logică traducând, sau mai bine zis, punând pe românește cuvintele slave.

„Construcții particulare slavone au rămas, precum e complementul drept pus în vociv; Fără nici-o pregătire deosebită însă și fără nici o înștiințare, oricine vede, că această limbă se deosebeste mai ales prin lipsa lui pre la acuzativ, chiar după substantivele verbale, prin punerea complementului înaintea verbului, ceace e cu totul neromânesc ca de ex.: „are unde capul închină, a se toți mântui, despărându-se pentru aceasta până și verbul de pronumele său reflexiv”. (N. Iorga. Istoria literaturii religioase).

Într'un text găsit de domnul profesor Ioan Bogdan la Petrograd (actualul Leningrad) vedem cum autorul nu respectă genurile românești ale substantivelor. Spre exemplu înlocuind cuvântul „suflet” cu un pronume spune: „afla-o-va. Iar suflet fiind pe slavonește feminin, este ușor de văzut până unde merge conformismul față de textele copiate, la acești primi tâlmăcitori.

Ceace, apoi, mai alcătuiește una dintre părțile slabe ale acestor traduceri este existența termenilor noi creați de către traducători, ce s'au găsit împiși la aceasta prin lipsa simțită de vocabular a limbei române. Cele câteva sute de cuvinte, prea destule pentru nevoile țăranului, nu alcătuiau un tezaur maleabil spre redactarea textelor religioase, pline de termeni tehnici și de subtilități de exprimare.

Uneori cuvântul este nou, alteori, este o adaptare slavă. Găsim în Coresi pentru a „nădăjdui” — a upuavi, — precum și substantivul creat de el — upuavăință — și alte multe.

Tot din cauza lipsei de vocabular, limba lui Coresi este uneori încărcată de unguisme. Asupra acestui fapt, Gheorghe Barițiu ne dă o altă explicație. Vorbele de origine ungară provin ori din faptul că tâlmăcirile sunt luate și după textele ungare, ori că anume au fost căutate unguismele întrebuintate de Români, pentru ca scriind cărțile în limba obișnuită, Românii să le primească mai bine. Astfel de unguisme sunt „a basadut”, „reamis”, „fuglu”, etc.

Dar deoarece părțile acelor timpuri sunt în mare parte salturi în necunoscut, o hotărâre definitivă nu se poate stabili, care să spună cuvântul decisiv, asupra vocabularului lui Coresi. Cea mai degrabă acceptabilă părere, cea care prezintă maximum de procente de adevăr, este că întrebuintarea de cuvinte străine provine din servilismul tâlmăcătorilor, față de texte originale, în limbi diferite.

În ceea ce privește tezaurul latin al lui Coresi precum și variabilul vocabular de origine romană din psalteria Scheiană, nu putem să nu ne oprim și să nu privim cu admirație la el, dovadă vie a neîntreruptei legături dintre graiul nostru și Roma veche.

Domnul Iorga spune: „se găsec o sumă de cuvinte — în scrierile sus amintite — ce nu sunt cunoscute de alurea, câteva din izvor slavon, cete mai multe însă din vechea moștenire latină, cuvinte cari sună frumos și sunt o adevărată podoabă pentru frază cuvinte clare și pline de înțeles... Așa putem însemna „bucă” pentru „gură”, „gintul” pentru „neam”, „ne-ctură” pentru „sigurmare”, etc.” (N. Iorga, Ist. lit. rel.). Ce trebuie să credem asupra acestor slavonisme, ne va spune Timoteiu Cipariu: „Cea mai vie convingere a autorului și împreună precum cred a tuturor Românilor cu-noscători, pentru început, lui: cum că limba românească... pe la începutul arătării ei în Dacia, era cu mult mai curată în forme române, de cum este astăzi”.

Explicația poate fi foarte plăcută, căci oricine admite azi posibilitatea, mai mult chiar, certitudinea unui grai curat de origine romană, în vremele dintru început ale poporului nostru.

Acestea au fost spuse asupra lexicului. Tot pe scurt vom adăuga încă un fapt care are o importanță deosebită pentru noi. Este locul, cred, să afirm că diacul Coresi, este creatorul ortografiei românești. Până la el, nu avem încă dovada existenței unei temeinice scrieri, ce ar fi putut îndreptăți o cale sau alta în privința acesteia. Contracte, scrisori, ordine, nu sunt desigur, în stare să pună bazele unor reguli de scriere, iar Coresi, condus numai

de bun simț și pe baza fonetismului a înghiebat o scriere, ce avea menirea să redă prin semne limba românească. Semnele erau slave. Poporul cu alte înțelesuri guturale, așa că nu odăia diacul să găsi în dificultate în privința întrebuintării literelor, și de aci uniformitatea limbii, precum și inconștiența ei. Spre pildă cuvântul „cărările” este găsit sub forma — cărările — ori — carările — sau — carările — și altele. În urmă „sunetele — pe — și — i — nefigurând în alfabetul cirilic el le crează dându-le forma „ш și „і” (An. Ac. Rom. I. Popovici).

Desori Coresi întrebuintă un singur caracter pentru mai multe sunete. „Semnul slavonesc” h era și pentru ü (scurt) și pentru ä și pentru ä”. („Cuvinte din bătrâni” de B. P. Hasdeu).

Nu putem judeca însă cu asprime greșelile acestea, cari sunt inerente unei limbi la începutul ei. Și nu urmează prin constatarea lor că n'ar avea Coresi și ceilalți tipăritori, grație frumos alcătuite. Putem observa astfel, în prefețe, unde vorbesc după proprie simțire, limpezii alcătuirii de cuvinte, ceea ce întărește și mai mult observația cum că acești primi traducători nu aveau experiență pentru aceasta. Și nu că erau nedemni.

Mai adaug înainte să închei, câteva cuvinte asupra rolului lui τ în textele vechi, care poate să frapeze pe cei cari indeobște caută o logică pronunție a cuvintelor.

„Când găsim: buinrul, oameinrilor, etc., serie domnul Iorga, n este însemnată nu cu o pronunție a vocalei i, ci o umbră a lui n, asemenea pronunției franceze actuale”.

De altfel la această părere se asociază și domnul Ovid Densusăeanu, care spune: „Nu se poate admite că acei cari scriau așa, pronunțau — nr — și mai jos grupul — în — reprezentă desigur un r precedat de o slabă nazalizare, așa cum se mai aude la istrieni”.

Desigur, cărțile lui Coresi și a celorlalți puțini sunt pline de greșeli, de neajunsuri, de obscurități, de forme groase. Și nici nu pot fi numită o oglindă fidelă a graiului din secolul al XVI-lea, pot însă fi socotite foarte aproape de realitate și mai cu seamă capătă o valoare măreață, fiind unicul izvor.

Dacă de multe ori, găsim expresii urâte, noi avem datoria, ca, mai încercați prin civilizație, să trecem cu vederea peste ele, să constatăm greșelile dar să le uităm, fiindcă mintea limpede judecând, ne va șopti totdeauna cu smerenie, că ei au săvârșit o operă nepieritoare pentru neamul românesc: — Înghiebarea unui limbăgu unic.

VICTOR POPESCU

Un biet om necăjit

— Părinte, vino repede de-mi împărtășește copilul, că trage să moară!

Acestea le grăise Vasile al lui Prună. Era amărât, bietul om. Deabia îi muriseră doi copii și al treilea trăgea acum să moară. Vasile ședea la gard cu privirea rătăcită și cu fața desputese mai repede că de a fi să-i ia Dumnezeu și ultimul copil, barem să nu-i moară neîmpărtașit. Preotul se uită lung la el. Ce făptuis-oare nenorocitul, ca să-l pedepsească Dumnezeu atât de crunt? Într-o iarnă să-l lase fără copii pe omul ăsta cum se cade, rămas fără soție dela nașterea celui de al treilea copil! Doar un copil îi mai rămăsese afară de bătrâna sa mamă, și acum murea și ăsta. Ce ursită amarănică!

Preotul își luă cele trebuincioase și porni împună.

Era ger aspru și totul părea neînsuflețit și trist. Chiar și soarele, ce, cu câteva clipe înainte isbutise să spargă zidul plumburii al cerului; istovit, se ascusese acum după un nor. Casele se întunecaseră și mai mult, părănd a lua parte la tristețea bietului om. Tăcerea era sfâșiată doar de urletul în pustiu al câinilor.

Vasile încercă să grăbească pasul dar era împovărat de tristețea și înțepenit de frig.

Când iată că la o răspântie un moș slab, se mușca din răspuneri să scoată dintr-un șanț o căruță răsturnată și înțepenită acolo. Copilul său învinețit de frig nu-i era de nici un ajutor.

Preotul și Vasile se îndreptară spre el. — Ce-ai pățit moș David? întrebă părințele.

— Iaca m'am prins aci! răspunse moșul în-ciudat.

— Stai moșule, că te-om ajuta! Moșul obosit, ca răspuns, își scoase căciula de pe cap de-și șterse fruntea cu dosul mâinii. Apoi cu toții se opintiră să scoată căruța din prinsoare.

Însă parcă-și vârăse dracul coada. Era tare înțepenit. Le-a trebuit mult până s'o pună pe rote.

Timpul trecu repede și Vasile avea acasă un copil care trăgea să moară. Amărăciunea îl cuprinsese din nou și cu fruntea plecată și brăzdată de o cută adâncă porni din nou la drum. Vru să spună ceva dar deabia îngăimă „Doamne!” și amuți... Tot drumul merseră tăcuți.

Iată că se începu a se zări casa lui Vasile. Mai făcură câțiva pași. Pe fereastră se vedea înăuntru doar candelă pălpând, incolo totul era confundat în întuneric.

Poarta scârțâi prelung, jalnic, sfredelind

parcă inima lui Vasile și trezi din somn pe Ursu. Acesta sări din cotețul său și începu să latre. Vasile nici nu-l auzea, nici nu-l vedea; gândurile sale se roteau numai în jurul gândului că acolo în casă suferea copilul său. Pășește pragul casei cu sufletul îndoit. În tîndul cămării o vede pe bătrânică bocind încet pe marginea patului și, pe pat, copilul plînd și alb, atât de alb în cât părea mort. Bătrânică se ridică de pe marginea patului și se îndreptă în spre Vasile. Văzând și pe preot, isbucni în plâns căci venise prea tâziu. Copilul murisese câteva clipe înainte!

Vasile înțelese și ne mai putând să-și țină firea se repezi nebun de durere la copil. Plângea cu hohote și-l striga pe nume cu o voce sugrumată de plâns. Preotul privea mut. O lacrimă, una singură, i se ivi pe fața sa sbârcită și i se păru că el e vinovat de această nenorocire.

A trecut un ceas. Vasile șade acum pe marginea patului privind în gol, cu ochii secați de lacrimi, cu inima pustie. Nu mai dorește nimic. Un singur gând îl chină:

„A murit copilul neîmpărtașit!”.

ANTON MOISESCU

Brumar

Pic, pic, pic
Din nimic
Dumnezeu, supărat,
Lumea noastră'ntunecat,
Și-a plouat...
Iar copacii
Frunzele și-au scuturat.
Și gândacii
S'au culcat.
Uite-o floare a greșit
Lunile la calendar
Și-a nflorit
Intr'o seară de Brumar.

Pic, pic, pic,
Plouă mic.

A. LULI

Horia, Cloșca și Crișan

La 15 Octombrie, în cadrul unor serbări mărete, s'a desvelit la Alba-Iulia monumentul celor trei eroi martiri Horia, Cloșca și Crișan.

Din vîrtej de sămînță, trei chipuri de eroi; unul e Horia, șeful care cu cinci ani înaintea marelui revoluționar francez, a îndrăznit să smulgă de sub povara jugului robiei un popor ce vroia să trăiască; iar în stînga și în dreapta lui străjuse, ca aliații Cloșca și Crișan, frații lui de arme, tovarășii de durere.

Prezența lor acolo sus, de unde îmbrățișează cu privirea Ardealul desrobii, ne arată că amintirea lor e veșnic trează în toată conștiința românească. La serbările desvelirii monumentului lor, Români din șapte unghiri ale țării au ținut să cinstească revenirea pentru todeauna în sânul nației a celor trei martiri, dovedind astfel unitatea conștiinței românești și indestructibilitatea unirii.

Sunt chipuri și fapte a căror amintire în profunzimea defăimărilor continuă să se transmită din generație în generație cu o măreție și o intensitate crescândă, devenind astfel un ideal pentru generațiile tinere și o iconă scumpă pentru cele trecute.

Horia și revoluția lui este unul din acele chipuri care veacuri de-a rândul va rămîne tortă vie în conștiința neamului românesc, căci răscoală lui a trecut de mult marginea unui simplu fapt revoluționar, pentru a se așeza la baza piramidei care avea să formeze România Mare.

Horia, Cloșca și Crișan, revoltați, numai sunt acei revoluționari sociali cari prin acțiunea lor au zguduit atât de des monarhia habsburgică; revoluția lor, pe lângă interesul material, poartă pecetea marilor aspirații etnice, legate de dreptul Românilor de a stăpîni pămîntul lor.

Fii de Români, creșcuți pe pămîntul strămoșesc, Ursu Nicolae, Ioan Oargă și Giurgiu Marcu, sunt un produs spontan al neamului din care fac parte; unul din acele produse care apar rar și numai atunci când înșiși fința organică a neamului e în fața prăpăstiei.

Sunt ființe care intruchipînd calitățile superioare ale rasei se ridică la momentul oportun din gîostă și sacrificându-se pe ei însuși îi conduc fără șovăială pași spre nouă destine.

Iată cum Horia, Cloșca și Crișan, înarmați cu voință, curaj și putere de sacrificiu s'au ridicat ca să descrețească frunțile și gîndurile

poporului încrunțîți înainte de vreme de povara grea ce o purta.

De departe, din munții Abrudului, Români mînați vitejește de marii căpîtani, au ridicat frunțile și coasele; și primelor cete s'au adunat altele și altele, care, oarbe, distrugeau tot ceea ce le amintea de starea lor jalnică. În câteva zile, mii de Români, ca electrizați, loveau cu barde și securi lanțurile robiei trecute.

Dar furia fu repede înăbușită de cătanele împărăției, iar șefii trebuiră să se ascundă în păduri.

Prinși curînd, în urma unei trădări, cei trei șefi ai revoluției fură judecați și condamnați la cea mai închinătorială moarte: moartea prin sfărîmarea oaselor cu roata.

Execuția s'a făcut la Alba-Iulia, orașul celui mai curat românism ardelean. Acolo, în orașul în care cu trei secole mai înainte se afirmase pentru prima oară unitatea neamului sub vijelioasa domnie a lui Mihai Viteazul, trebuia să se întunece amintirea gloriilor trecute prinuciderea sălbatică a celor ce mînați de dorul libertății și dragostei de neam au primit să fie martiri cauzei pe care o slujeau.

Dar voința de fier și stoicismul suferințelor acestor martiri au rămas tota luminoasă a Ardealului, care a reaprins conștiințele pierdute și a condus, în întunerecul soartei, spre victoria finală, neamul de dincolo de munți.

Cîci procesul revoluționar aprins de Horia, care purta în sufletul său nobil întreaga soartă a poporului ingenușiat și dorința nestîmuită a emancipării lui, cauză pe care nici în fața celei mai cumplite morți n'a părăsit-o, a continuat să se împrăștie în toată semînta românească transilvăneană.

N'au fost inmormîntați, dar cenușa lor s'a împrăștiat la vînt și a alunecat în toate colțurile Ardealului; și unde bătea vîntul se ridicau frunțile, căci cu vîntul venea speranța zilelor mari.

Chinuitoare le-a fost jertfa în slujba dreptății și a neamului, dar lumina pornită dela ei a făcut să strălucască ochi ce pălpăiau și speranțe ce se stîngeau, au reaprins avânturi și conștiința în puterile neamului.

Iconeale lor privesc azi semne și demne spre pămîntul suferințelor lor și spre Alba-Iulia, locul jertfei lor supreme, în vreme ce lumea ingenușiată se desvelște în fața lor.

TUDOR TRANCU

Caragiale în evoluția comediei noastre

Caragiale este cel mai de frunte reprezentant al comediei noastre de satiră socială. Primul, care cu mijloace ceva mai modeste a în-caragiale a urcat-o însă la înălțimea adevăratei arte. El observă la epoci diferite, exact aceleași greșeli ale păturii de jos a societății, anume superficialitatea precoce a occidentalizării.

Primul îmbrățișează un câmp mai mare de scideri sociale, nestudindu-le în adîncime, pe cînd al doilea restrînge suprafața, spre a mări profunzimea observărilor.

Pe cînd Alecsandri deși biciulor este totuși senin, Caragiale este mereu satiric și dureros. Intriga lui Alecsandri este simplă și fără complicații, cea a lui Caragiale este plină de neprevăzut. Personajele lui sunt oameni obișnuți în viața de toate zilele și de aceea te uimesc prin varietatea lor; la Alecsandri ei sunt foarte asemănători, fiindcă sunt creați numai de imaginația poetului. Prin aceasta, Caragiale arată o mare suplețe în acomodarea împrejurărilor prezentate pe scenă și o pătrundere minunată a psihologiei sentimentelor.

Lumea comedilor lui Caragiale este incultă și imorală. Eroii lui concretizează defectele epocii. Toate pormese dintr'un drept comun: prostia omenească în înțelesul cel mai larg al cuvîntului. Eroii lui nu sunt exemplare izolate, ci prezintă întregi categorii sociale. Caracterele își au comul lor specific. Aproape fie care personaj este un tip reprezentativ al unei categorii a societății.

Caragiale spre a caracteriza, condensează însușirile esențiale ale unui personaj, într'o rază stereotipă pe care eroul, autocharacterizîndu-se, o repetă ca un refren al slăbiciunii sale dominante. Comicul lui Caragiale este exagerat. În genere toată opera lui poartă nota unei exagerări în grav ori în ridicol. De aceea și comicul lui trece peste ridicul în caricatură, dar o caricatură, cu caracter amuzant.

Limba lui Caragiale nu este curat literară ci o limbă specială, adaptată mediului și stării sufletului a personajului. Ea a răpit scriitorului gloria universalității. Fraza lui este scurtă, energică, cu replici arătate numai de pauze, cu exclamații și întrebări înlocuind de multe ori fraza, cu caractere schitate mai mult din gest și intenție decît din vorbă. Cu toate acestea scrisul lui este foarte scrupulos și de o corectitudine gramaticală clasică. În afară de persiflarea tuturor formelor antipatice întrebunțate de eroii săi în vorbirea lor, săgețile lui Caragiale se îndreaptă și împotriva manieris-

mului stilului umflat și încărcat de neologisme în care scriau poeții noștri simbolisți din aceea vreme, în frunte cu Alex. Macedonski.

Trăinicimea comedilor lui, ne-o pot demonstra sălile pline pe cari le fac teatrele cari le reprezintă acum, după aproape 30 de ani. De ce aceasta?

Fiindcă succesul lor nu stă în zugrăvirea unor obiceiuri și atitudini, ci în crearea unor suflete și a unor conflicte sufleteste. În tot ce a scris Caragiale, viața pulsează puternic, dar mai ales în comedii. Această viață le va face nepieritoare și în totdeauna de actualitate.

MIRON I. ANTONESCU

Țărm de mare!

Sub cerul plumburiu al iernii, din care grămadă de fulgi albi se cern, în vîntul lăjos de gheață, străbate sufletu-mi prin cauza trecutului și deșertul prezentului către oaza neuitată, țărmul mării...

Hotar nestatornic al unei nelăfrînte puteri creatoare și în același timp sdobitoare de multe idealuri, prieten și dușman, de stîncile tale semețe se sfărîmă sbuciumările-nesfârșite în mii de mîrgăritare scilpitoare, în razele arzătoare ale soarelui sau sub palidul disc al lunii.

Popas în lunga rătăcire a corăbiilor, ești unica dorință a lor în largul mării și totuși, victimă a ingrătitudinii omenești, atât de disprețuit cât îi adăpostești de furia deslănțuită a valurilor.

Pe tine sburdă, sub cerul de azur al zilei, umilele creaturi dumnezeiești într'o deplină uitare și tot tu porți, în noaptea abia pătrunsă de plîpîndeile scilpiri a noadelor cerești, pașii ușori ai umbrelor, în timp ce timidele soapte, purtate de adierile mîngăietoare, se unesc cu murmurul surd al mării în minunata simfonie a nopții.

Țărm de mare, cuib neîntinat, comoară neprețuită de amintiri, strălucitoare perle în noianul de colb al trecutului, nesecate isvoare de îndemn pentru prezent, creatoare de planuri pentru viitor, te vom mai privi oare, cîndva, la fel?

M. S.

„Puncte de reper in romanul românesc de astăzi“

Romanul românesc, a luat o dezvoltare deosebită, numai dela război încoaace, numărând astăzi, o producție foarte bogată, din punct de vedere cantitativ, hotărâind de asemenea, și pe câțiva romancieri reprezentativi.

Aceștia, par a fi până în prezent: Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu și Ionel Teodoreanu, care, aducând fiecare în parte, un material u-man propriu, creându-și o lume specific transfigurată, sunt câteva puncte luminoase, în orientarea, asupra romanului românesc, de astăzi.

În romanele sale, Liviu Rebreanu s'a adevărit a fi maestru, mai ales, în tratarea temelor sociale.

Pilde impresionante, în acest sens, sunt: — atât „Ion“, (în care glasul primitiv al iubirei de pământ, se îmbină aprig, în țărânel ardelen Ion, cu glasul posesiv al iubirei sale), — cât și „Răscoala“, (în care firul social din „Ion“ este continuat, glasul iubirei de pământ, amplificându-se, însă, și devenind de astăzi, obiectul răscoalelor țărănești ce au tulburat țara noastră în anul 1907).

„Ion“, — cu caracterul rudimentar al eroului principal Ion; cu conflictele puternic dramatice, deslănțute în calea sa; cu bogatul angrenaj social, în care se desfășoară acțiunea, descriind societatea și starea lucrurilor, din Ardealul sub Unguri — stă prin marea sa valoare, la temelie romanului românesc.

În „Răscoala“ — autorul având ca temă: e-poca frământată, a răscoalelor țărănești, din 1907, limitându-le în Oltenia, povestirea urmărind destinul familiei boierului Miron Iuga, în legătură cu țărâni din satul Amara, prinși în angrenajul revoluției — a avut prilejul, să realizeze din nou, toată gama vigorosului său talent, în direcția, atât de desăvârșit începută în „Ion“.

Liviu Rebreanu, a isbutit în „Răscoala“, să mănuiască cu atâta putere, mișcarea masei țărănilor răsculați — care clocotește mai întâi surd, spre a izbucni apoi, cu o furie neobișnuită, fiind potolită în urmă, numai în sânge, de gloantele armatei — încât putem spune pe drept, că autorul a reușit să ne evocă în trăisături adevărat magistrale: suflul mulțimei răsvărite.

Liviu Rebreanu, s'a îndreptat și spre romanul psihologic, realizând chiar, unul foarte bun, cu „Pădurea spânzuraților“.

Roman de război, de un zguduitor dramatism, autorul analizează în „Pădurea spânzuraților“, cu multă minuțiozitate și luciditate, cazul de conștiință, al lui Apostol Bologa, care se frământă între sentimentul datoriei sale de ofiter în armata Austro-Ungară, și acel național, ce nu putea concepe, ca el însuși, să fie nevoit a lupta împotriva fraților săi români.

În afară de admirabila carte „Pădurea spânzuraților“, celelalte romane psihologice, ale lui Rebreanu: „Culeandra“, „Adam și Eva“ și „Jar“, sunt însă mult inferioare, fiind deadreptul slabe.

Marea importanță a lui Liviu Rebreanu, cel mai mare romancier al nostru, de până acum, constă în aceea, că a creat literaturii române, adevăratul roman realist-obiectiv, atingând tot odată prin: „Ion“, „Pădurea spânzuraților“ și „Răscoala“, piscuri de mare altitudine epică, străbătute de suflul puternic, al talentului său masiv.

Între realismul brut, al romanelor lui Liviu Rebreanu și între lirismul puternic, care învâluie romanele lui Ionel Teodoreanu, romanele lui Cezar Petrescu, sunt mijloace, dintre cele două extreme.

După însăși intenția, formulată cândva de autor, romanele sale întregesc o amplă frescă socială, tratând aspectele cele mai caracteristice, ale vieții românești, dela începutul veacului nostru, încoaace.

Din bogata operă a lui Cezar Petrescu, se reliefează prin marea lor valoare, câteva romane imponente, în care, talentul autorului, s'a realizat în chipul cel mai desăvârșit: „Intunecarea“, „Comoara regelui Dromichet“ și „Apostol“.

Roman social și psihologic totodată, frământând un material uman extrem de bogat, tratat cu un realism impresionant — „Intunecarea“, cea mai puternică creație a lui Cezar Petrescu, urmărește destinul eroului principal Radu Comșa: băiat de țaran, ajuns avocat în București; la parte cu tot avântul său idealist la război; înors de pe front, desigurat, este nevoit să-și rupă logodna; încercând să reia un contact cu familia, sa dela țară, se simte un desrădăcinat; după realizarea marelui ideal politic, se frământă acum zadarnic în căutarea unuia social, dar în fața realității

amarnice, deprimat, coboară tot mai jos treptele vieții, sfârșind prin a se sinucide.

Pe lângă, înfățișarea în proporții vaste, a societății românești, dinaintea, din timpul și din urma războiului, redată cu multă viață și autenticitate, „Intunecarea“, cuprinde numeroase pagini, de magistrală analiză psihologică, așa cum Cezar Petrescu, nu mai realizează decât intru câțiva în bunul său roman: „Duminica Orbului“.

Propunându-și ca temă, descrierea procesului de industrializare, a unui colț agricol, patriarhal din țara noastră, Cezar Petrescu a scris: „Comoara regelui Dromichet“ și urmarea sa: „Aurul negru“.

De fapt, tema autorului, este pusă acut, numai în „Aurul negru“, o lucrare slabă, păcătând prin falsitatea situațiilor și printr-o realitate insistență a mașinilor noastre politice, defecte, cari revin de altminteri și în alte romane a lui Cezar Petrescu.

„Comoara regelui Dromichet“, are ca erou, pe răzeșul îndărjit și maniac Zaharia Duhu, care caută o comoară, nu pentru a se îmbogăți, ci spre a găsi urme străvechi istorice, în pământul nostru. Cuprinzând puternice descrieri rurale; având o atmosferă patriarhală, în care se întănește farmecul tradițional al localnicilor (cu acel tip reprezentativ Zaharia Duhu), cu modernismul civilizației, adus, de căutătorii de petrol; totul fiind învăluit într-o frumoasă lumină lirică; „Comoara regelui Dromichet“, se așează în rândul celor mai bune lucrări, ale lui Cezar Petrescu.

În „Apostol“, alt mare roman social, al lui Cezar Petrescu, povestirea descrie: viața de muncă, de răbdare și de sacrificiu, pe care o duce învățătorul la sate — Apostolul — în îndeplinirea misiunii sale, având de asemenea de luptat cu mentalitatea țăranilor, cu interesele proprietarilor din vecinătate, cu politicanismul local, cu propriile sale sentimente... Autorul realizează în „Apostol“, o epopee impresionantă, adânc veridică, cu un caracter social, specific autohton.

Din păcate, în afară de însemnatele cărți menționate mai sus, și de alte câteva excepții, relele romane a lui Cezar Petrescu, sunt însă alterate în parte, de o nuanță gazetărească sau de cronică politică, depășind astfel, pe alocuri, cadrul adevăratei arte („Calca Victoriei“, „Cheia visurilor“, „Oraș patriarhal“, etc.).

Răsfărând societatea românească, urmărind-o în diferitele ei ipostaze, cu măiestritul său spirit de observație, cunoscător temeinic, al realităților noastre; mănuind cu abilitate în cadrul ei, eroii săi, tipuri reprezentative, ale unor anumite categorii sociale autohtone — Cezar Petrescu a creat în bogatele sale romane, un

material uman amplu și variat, atitudinea scriitorului față de viața din ele, fiind un pesimism amar.

Împunătoare, prin unele realizări de mare valoare, și chiar meritorie, prin strădania altora, de a întregi scopul propus de autor, a-nume crearea unei „Comedii umane“, românești, după modelul lui Balzac — opera reprezentativă a lui Cezar Petrescu, joacă un rol de frunte, în evoluția romanului românesc.

Ionel Teodoreanu, aduce cu romanele sale, un ritm nou, de pulsație tinerească, în care lirismul exuberant, caracteristic autorului, se contopește armonios, cu realismul vieții cotidiene — creindu-și o lume și o atmosferă, transfigurată după tiparele fermecătoare sale sensibilității.

Trilogia „Medelenilor“, opera cea mai minunată a autorului, constituie romanul vieții unei familii moldovenești, reprezentată a unei întregi generații, înfățișând în volumul I: „Hotarul nestatornic“, pe eroii săi în pragul copilăriei; în volumul al II-lea: „Drumuri“, în adolescență și tinerete; și în sfârșit în volumul al III-lea: „Între vânturi“, ajunși la începutul maturității.

În „Hotarul nestatornic“, Ionel Teodoreanu a realizat cea mai frumoasă operă asupra copilăriei, din literatura română. Câtă viață autentică frământă autorul, în cadrul atmosferei senine și luminoase, a patriarhalului Medeleni, în: Dănuț, Olgața, Monica (spre a aminti numai eroii copii); în: conceperea atât de adevărată a psihologiei lor; în: întâmplările pline de farmecul copilăriei, în care se angrenează aceștia; sau în: evocarea vieții de familie în care trăiesc.

După cum „Hotarul nestatornic“ este romanul copilăriei, „Drumuri“ este romanul adolescenței. În paginile celui de al doilea volum al „Medelenilor“, caracterizate de o vervă bogată, pulsează viața tânără, adolescența, pe care Ionel Teodoreanu, ne-a înfățișat-o viu, cu toate frământările și tulburările ei caracteristice, sugerându-ne-o în toată complexitatea ei.

În sfârșit, cu „Între vânturi“, — în care se împletește destinele eroilor, ajunși acum la răscrucea începutului maturității — se încheie trilogia „Medelenilor“.

De asemenea, acest volum întregeste curba vieții Olguței — axa vitală a Medelenilor — care minată de un cancer, se sinucide, ducând odată cu ea și viața și suflul de odinioară a Medelenilor, vândut în urmă, unui bancher evreu.

Este în trilogia „Medelenilor“, viață multă și reală, cuprinsă în pagini de desăvârșită ana-

liză psihologică. Este acel admirabil tip feminin Olga, a cărei creațiune, se confundă cu însăși viața, trecând dincolo de paginile cărții. Ispitit de unele cazuri morbide, Ionel Teodoreanu scrie după „La Medeleni”, slabele sale romane: „Turnul Milenei”, „Fata din Zlataust”, și „Golia”, care pucătușese prin straniu împrejurărilor, prin neveridic, acțiunea lor, desfășurându-se într-o atmosferă tenebroasă.

Îndreptându-se apoi spre descrierea unor anumite conflicte conjugale, Ionel Teodoreanu, ne dă în: „Lorelei” și „Secretul Anei Florentin”, pagini de pătrunzătoare analiză, a psihologiei feminine. Atât Luli din „Lorelei”, cât și Ana din „Secretul Anei Florentin”, sunt tipuri feminine desăvârșit realizate, care își urmează calea destinului, prin luminile și umbrile vieții. Lirismul bogat, împins la exces, care domină aceste două romane, neamintite însă ca o valoare, le transformă în adevărate poeme lirice.

Din tot șirul romanelor teodoreniene, se reliefează însă prin farmecul și frumusețea lor: „Craiciunul dela Silvestri” și „Arca lui Noe”, care reușesc să se apropie într-o cântă, de culmea înaltă și neajunsă încă a minunatei trilogii „La Medeleni”.

„Craiciunul dela Silvestri” cuprinde un subiect frumos și are o atmosferă blândă și luminoasă, cu nuanțe de patriarhalism moldovenesc, caracteristice, întregii proze teodoreniene.

„Arca lui Noe”, este o creațiune interesantă, în evoluția operei lui Ionel Teodoreanu, fiind

totodată novatoare în tehnica romanului, prind lipsa unui subiect propriu zis.

Roman de vilegiatură, dacă i s'ar putea spune astfel, cu un caracter oarecum sportiv-moderat, „Arca lui Noe”, urmărește un crâmpeli din viața unui șir de personaje, care, după o călătorie în tren (descrisă cu multă savoare) sunt reuniți pentru o lună de vară, la Borsac, la pensiunea „Blăcher”.

Pătrunzător spirit de observație, Ionel Teodoreanu, creează cu multă autenticitate, o galerie interesantă de tipuri diferite, pe care, după ce le schițează trecutul, printr-o secțiune făcută în viața fiecăruia, li încrușișează în cadrul traiului comun, de pensine de munte, pentru o lună de vilegiatură — descriind totul cu o extremă plasticitate.

În rezumat: admirabil psiholog al copilăriei și adolescenței, pe care le-a îmbrățișat cu atâtă simpatie în volumele sale; pătrunzător analist al sufletului feminin; fermecător poet în proză al naturii; posedând un stil imagist, împins din păcate la exces, Ionel Teodoreanu era merit să creeze o lume a sa, cu un caracter incântător.

Și acum, după ce am încercat să schițăm în linii sumare, caracterul operelor lui: Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu și Ionel Teodoreanu, interesant și reprezentativ, fiecare în genul său, credem că am lămurit totodată și „câteva puncte de reper, în romanul românesc de astăzi”.

DINU PILLAT

Pe-un maidan...

A trântit poarta ogrăzii
Și luptându-se prin nea
A pornit în susul străzii,
A pornit în susul străzii,
Haimana
Il privea întreaga stradă
Cu ochii liniștit și blând
Cum pornise prin zăpadă,
Fluerând
Prin maidane fără nume
Hoinărind așa, hai-hui,
A simțit că întreaga lume
E a lui.
Ar fi vrut în acea clipă
Să doboare-orice dușman,
Să n'înrîpe-o lupă n'înrîpe-o lupă
Pe maidan,
Dar de-odată, pe neașteptate
Un copil trist și plâpând
I-a n'înrîpe-o lupă n'înrîpe-o lupă
Tremurând.

Iar în ochii de jăratec
Ai copilului firav
A zărit fior lunatic,
De-om bolnav.

Încecându-l iute plânsul,
A văzut micul pitic
Cât ne'nsemnat e dânsul,
Cât de mic.
Si simțind în suflet ghiiașă
Așteptez în sine sa,
Cât de tristă-i astă viață,
Cât de grea

S'a tuit în susul străzii
Un copil trist și sfios,
Și-a călcat pragul ogrăzii,
Cochii în jos.

TRAIAN LALESCU

Sfârșitul vânătoarei

Seara cobora încet...

Zgomotele satului se pierdeau în depărtare. Câte un cântec apărea în vreun loc, pentru a dispărea apoi, lăsând în urma lui ecoul, care se împliea prin frunzele copacilor ce foșneau alene.

Căsuțele mici, cu ferestrele luminate păreau niște lieurici în noapte. Neculai venise dela câmp și orânduia totul acum în ogradă.

Aduse puțin fân la cai, trase după el ușa grajdului și se îndreptă spre casă. Aci, împrejurul mesei mici rotunde, pe care mămăliga aburea, erau toți străniși.

Mâncă și el ceva în fugă, își făcu cruce după obicei și se duse până la fântână. Dădu să scoată o câldare cu apă, dar văzu că era scoasă.

Mulțumind în sinea lui celui ce făcuse acest lucru, voi să bea când auzi niște pași în spatele său.

Văzu pe Gheorghită al Ivașcului, care-l privea cu ochii săi scânteietori.

— Dar bine măi, de unde răsăriși?

— Păi nu știam eu, că d-la vil mereu de bei apă dela puț, căci cea ținută în casă-i caldă!

— Adevărat măi Gheorghită, că tare-i rece apa aceasta. Dumnezeu să-l ierte pe bietul moș Pavel dar bun loc a ales pentru fântână sub zarză. Când bei apă dintr'nsa te înviează și prinzi puteri noi. Dar de ce ai venit tu acum seara la noi, veri să-ți fac un pușco-ciu de soc?

— Nu, că cel pe care mi l-ai făcut matale mai anțărț e tare bun, pocnește mai tare decât pistolul pândarului.

— Atunci ce-i?

— Vezi matale bădiță... vream...

— Spune măi, doar știi că eu nu mă supăr.

— Ziceam să mă iei și pe mine la pază la iepuri unde te duci cu boierul Costică în noaptea aceasta.

— Dar ce-ți dădu prin cap Gheorghită, veri s'audă cumătrul Ivașcu și să nu mai am zile bune cu el, hai șterge-o acasă.

Băiatul se îndepărtă pierzându-se prin nucleul din livadă.

— Măi Gheorghită măi, vezi să nu treci prin grădina Dorobanțului, că te sfășie câinii, sări pârlezul și mergi pe imaș, strigă Neculai cu grija după el.

— Nimeni nu răspunde.

— S'o fi dus tare repede de n'aude, își zise Neculai și intră în casă.

— Mamă, dă-mă pușca din odaia cea mare

și vezi că sunt și cartușele în traista după sobă.

— Of, of, nu te mai lași de năzdrăvăni! Neculai măică, toată ziua muncești și-apoi nici noaptea n'ai odihnă!

— D'apoi ce scoți d-ta, mamă, să nu mă duc când boierul Costică mi-a spus să fiu la conac în seara asta?

— Bine măică, bine, dar, de...

Tată-său îl privea cu drag, amintindu-și că n' tinerete fusese cel mai bun vânător din sat; în calea puștei lui nu rămănea nicio potârniche, iar epurii se dădeau de trei ori peste cap, când îi nimeria.

Erau vremuri trecute intruchipate acum în odrasla sa...

În curând totul fu gata.

Cu pușca aruncată pe umăr, în traistă având cartușe, zise în fugă un „noapte bună” și Neculai se făcu nevăzut în întunericul nopții.

Țipătul unei cucuvea așezată pe hornul casei, spintecă liniștea.

În casă mama Ilina tresări și i se infipse ca un sfredel în inimă, glasul de coble al faserii de noapte...

— Nu știu de ce Vasile, dar, nu mi-e n'demână de când a plecat Neculai, n'ar fi mai bine să-i strigi tu să se întoarcă îndărăt? S'o ducе și altdată.

— Vezi-ți de treabă femeie, ce-i copil mic să nu știe ce face? Doar e gogeamitea flicăul la toamnă îl ia la miliție.

Mama Ilina nu mai zise nimic, dar se duse pe prispă și privi lung în urma lui Neculai.

La curte era petrecere mare.

Boierul Costică împlinise douăzeci de ani. Din mijlocul petrecerii el se strecură ușor în iatacul său de dormit, de unde ieși îmbrăcat pentru vânătoare.

Câinii începură să latre cu furie, dar tot atât de repede tăcură.

— Bună seara boierule, îl întâmpină Neculai.

— Bună măi, mă miram eu cine să fie de-au tăcut câinii atât de repede.

— D'apoi pe mine mă cunosc boierule, eu sunt toată ziua cu ei.

— Știu. Dar acum să mergem, este cam târziu.

Grăbiră pașii spre grajd unde-i aștepta doerul cu caii înhămați.

Neculai luă hăhurile în mână și când boierul se așeză alături de el, cu o singură smucitură cai o porniră.

Mergeau acum pe drumul cel bătătorit al câmpului. Luna le lumina calea, aruncând marame de borangie peste tufişuri, colorând totul într-o lumină de poezie şi vis.

Tăcerea nu era întreruptă decât de tropetul ritmic al cailor.

— Nu cred să mai fie mult boierule până la culesul păpuşoiului, vorbi Neculai.

— Peste vre-o săptămână-două cu voia ce-lui de sus cred că începem.

Drumul serpuia molatec printre porumburi, ca şi vântul care le dezmierea frunzele, într-o imensă simfonie, a unei nopţi de vrajă, în care căldura înăbuşitoare a verii era înlocuită printr-o răcoare plăcută de început de toamnă.

— Eu zic că răi fi bine măi Neculai, să lăsam docarul la coliba lui moş Ilie, pândarul, iar noi să mergem mai departe pe jos, până la cei trei tufani unde facem paza.

— Văd că n'ai uitat boierule locul unde acum un an am avut o pradă atât de bogată.

— Se putea una ca asta, mai ales că atunci a fost prima mea pază? Numai să avem şi acum un vad bun ca atunci.

Docarul rămăsese în urma lor şi puţin mai departe se zărea locul unde aveau să stea.

În marginea unui lan de porumb, pe o brazdă de pământ, se aşezară cu puştile pe genunchi şi aşteptau.

Povestii multe boierul Costică lui Neculai din ţările unde fusese.

— ...Şi să vezi acolo, măi Neculai, un tren, care merge pe sub pământ şi multe altele.

— Frumos o fi boierule, dar şi iepurele ăsta nu-i dulce de lăsat.

O mişcare scurtă, un pocnet şi două limbi de foc străbătură în noapte, iar fumul împrăştiat îi făcură pe amândoi să tuşesească.

Neculai dispărură o clipă, pentru a se întoarce apoi cu un iepure de toată frumuseţea.

— Da bine măi, eu îţi spun minunăţii şi tot eu pierd vântul?!
— Ce's eu de vină boierule, cu urechile eram la d-ta, iar cu ochii pe câmp.

— Bine, bine, dar acum trebuie să dobor şi eu unul.

Şi într'adevăr, primul iepure care apăru fu săgetat de moarte, al doilea la fel.

— Parcă ar fi de ajuns Neculai.

— Ce's eu de vină boierule, să mai dau şi eu unul peste cap.

Aşteptau acum să vină ultimul, care va forma în traista lor, un număr cu şot.

Noaptea era tăcută. Boierul Costică se gădea departe. Multe ţări văzuse, dar niciieri n'avea o noapte mai mult farmec, decât acolo în marginea lanului de porumb, cu privirea rătăcind pe bolta cerească, întrebând fiecare stea, întrebând necunoscutul...

— Să nu-l pierzi şi pe ăsta boierule, zise Neculai glumeţ.

— Ce-i, zărit-ai ceva?

— Nu, dar auzi cum foşneşte în lanul de col. Trebuie să fie mare.

— Vezi de el Neculai şi nu-l lăsa să scape.

— Niciodată nu mi s'a întâmplat așa ceva şi tocmai acum, dar să nu zic într'un ceas rău.

Nu se mai auzea nimic.

— Tare mi-e teamă că m'a tras pe sfoară conaule, dar eu tot trag în partea unde l-am auzit.

După sgomotul împuşcării auziră o cădere a unui corp greu şi apoi nişte geamăte înăbuşite.

O clipă rămăseră nemicaşi şi apoi ca la o comandă, se repeziră într'acolo.

Luna intra tocmai într'un nor şi vântul bătea mai tare acum.

Clătărară infriguraţi, când deodată se opriră; în faţa lor era însăngerat Sony, cel mai bun prieten al boierului.

— Eu... eu... sunt de... vină. Ilie... spus nu viu... aci...

O ultimă convulsione şi viaţa părăsi pentru totdeauna trupul lui.

Se priveau amândoi fără să rostesească un cuvânt. Lacrimile curgeau din ochii amândurora, fusesse doar atât de tânăr, cu aceleaşi speranţe în viaţă ca şi ei...

— Boierule, boierule, băgaţi de seamă că vine cineva dela curte prin lanul din faţă, strigă Ilie.

Fără să vrea un zămbet flutură pe buzele prietenului lui Sony.

O clipă mai de vreme să fi fost...

Ilie duseră pe braţe până la docar.

La vederea trupului neînsufleţit, Ilie nu scoase niciun cuvânt, doar mâinile i se crispară pe băţul de care se sprijinea.

Era miezul nopţii. Coccoşi prinseseră a cânta. Se sfârşise o zi pentru a începe alta, se sfârşise o viaţă ca să nu mai înceapă niciodată.

În choşcul din spatele casei, erau toţi strănşi şi serbau ziua amicului lor cu mare voieşie şi sgomot în acelaşi timp.

Boierul Costică se îndrepta încet spre ei.

Pe fruntea-i puţin bombată, cădeau suviţele de păr, lovindu-se rebelu una de alta, ochii îi erau injectaţi, contrastând puternic cu faţa de culoarea lămaiei, iar sprincenele conturate puternic într-o convulsione nervoasă, dădeau chipului său un aspect de groază.

Peste câteva clipe săriră toţi:

— Ce, s'a întâmplat ceva?

— Făcu un semn mut din cap.

— Ce? răsunau vocile neîndurătoare nedându-i chip nici măcar să răsuflă.

Deodată văzură lipsa lui Sony, cel care ple-

case mai la urmă, să-i găsească unde fac pază.

— Unde-i Sony? întrebă de data aceasta o singură voce, ca şi cum ar fi presimţit răspunsul.

— Sus în odaie, răspunse printre hohote boierul Costică.

Priepură imediat totul şi plecară într'acolo, mergând încet, urmând par'că un car mortuar.

Trecură trei zile. Intreg satul aflase şi toţi oamenii se uitau cu durere la flăcăul, care aldată învărtea cu atâta foc hora şi acum mergea cu capul plecat şi trist.

Spre seară stătea în faţa casei.

Scărţâitul porţii îl făcu să vadă cine vine.

Era Gheorghită, care venea încet, cu teamă chiar şi se aşeză jos pe prispă lângă el.

— Tare rău îmi pare, badiţă Neculai, tare rău.

Strânse capul micuţului la piept, şi strânse atât de tare, când văzu intrând în ogradă trei jandarmi, încât Gheorghită dădu un îjbat.

Ştia prea bine Neculai pentru ce veniseră.

Intră în casă, îşi făcu o legăturică cu rufe de schimb, sărută mâna mamei-şi şi tătăna-său şi plecă.

Făcuse despărţirea scurtă pentru a micşora durerea. Se amulse aproape din braţele gloi săi. Ar fi vrut să fugă, să fugă departe, unde nu mai erau oameni, unde nu mai erau ochi, care să-l privească compătimitor.

Mergea gârbov, înconjurat de jandarmi.

Poarta se închise repede în urma lor, trântită de vânt, parcă...

Sus, pe horn ţipa în noapte o cucuvaie...

DAN NICULESCU

Instantanee

Mitru, vizitiul lui conu Ştefanache, venise după poruncă, de cum inserase şi acum, măcar că miezul nopţii a trecut de când lumea, încă mai aşteaptă, moşind somnoros pe capră. Dela sindrofie musafirii au plecat aproape toţi şi în curtea deşartă n'au rămas decât trăsuriile câtorva boeri întârziţi, cari se luaseră cu jocul de cărţi, uitând de vreme.

...Urutul unor roţi de lângă el, îl trezesc pe Mitru, vestindu-l că pleacă şi boerul dela Ghilia. Dar al lui mult mai are de gând să rămână?! îl caută din ochi şi la lumina ostentă a fânărului dela intrare, îl zăreşte coborând iute treptele. Grabnic trage la scară. Conu Ştefanache urcându-se repede, îi strigă:

— Dă-i drumul cioară! Tot într'o tinoşoare s'o ţii!

Vizitiul pocneşte din biciu, caii o iau la goană. Din urmă se aude durind pe caldarâm şi trăsura lui conu Dinu. Mitru mână voioşeste, să nu fie ajuns. Se goneşce o vreme, pe urmă huritul din urmă se depărtează, se pierde undeva spre stânga. Mitru slăbeşte hăţurile şi peste puţin, ocolind de după regiment, iese din oraş. În locul bolovanilor hurdăstori, roţile deapănă funia drumului bătut de care. Căi îşi mai domolesc trupul.

Conu Ştefanache nici nu bagă de seamă că au ieşit la câmp. L-au furat gândurile. E nemulţumit. Iar a întârziat. Nici azi nu s'a ţi-nut de vorbă, făgăduise să se întoarcă la

curte mai de vreme. Şi când colo, mijeau zorile. I-o fi făcut pe bătrâni să-l aştepte. Trebuia să le-aducă un răspuns dela gazde unde petrecuse. Şi măcar de-ar ajunge odată. Vrea să se vadă mai iute acasă. E nerăbdător... Dar, unde-o fi? Pe dreapta încep să se desluşesească coamele dealurilor. Trec pe lângă fântâna lui Terente.

...Cum? abia aici am ajuns? Dar Mitru nu mână de fel! Ce Dumnezeu face, doarme? Boerul se vede de sub poclii şi-l vede pe ţigan legându-se ca beat pe capră, cu capul plecat pe piept.

— Dormi, cioară! se răsteşte infuriat conu Ştefanache, trântindu-i un ghiont în spinare. Vizitiul se trezeşte buimac:

— Săr... m'na... c'oane...s'... v'deji...

— Să văd că dormi, baragladină afurisită, ai? şi alţi pumni îl desmeticesc pe Mitru deabinelea.

— ...am uns fusul osiei şi ascultam..., aici glasul tărgănează vorba, codindu-se.

— Spune-odată! se răsteşte boerul.

— ...ascultam... dacă mai scărţâie la roată.

Strănic de cuminţi au fost pe ziua de azi. Şi preotul le-a făgăduit drept răsplătă că le va istorisi ceva... bucuria lor!

Le povesteşte cum odată Mântuitorul se duşese cu Ucenicii la o nuntă în Gana Galileii.

Iar în timpul ospățului, Maria, Maica Domnului, s'a apropiat de Isus și i-a spus în șoaptă că vinul se terminase. Și scrie Evanghelistul că a răspuns Mântuitorul — „Ce-mi este mie și ție, femeie. Încă n'a venit ceasul meu”. Apoi Isus a poruncit slujitorilor să umple cu apă vasele de lut ce se găseau acolo și binecuvântându-le, apa s'a prefăcut în vin... Și le mai spune pe urmă că deși încă nu începuse a săvârși minuni, totuși, ca să-și asculte mama, Domnul i-a îndeplinit voia. Ii povăștește să urmeze totdeauna pilda Mântuitorului, să asculte cu stăruință de părinți.

Doi degete s'au ridicat, așteptând. Preotul le-a văzut și întreabă:

— Ce vrei tu, Nicușor?
— Părinte... și ochii îl privesc pe preot tînt, îl întreabă în graiul lor: da nu te superi dacă-ți spun?... și cetesc acolo, sub sprincenile stufoase, că n'au dețe să se teamă. Dar iute, iute se coboară când Nicușor își ia inima în dinți și îngână:
— Părinte, Isus a fost obraznic cu mama Lui.

Noroc că ochii urmăresc acum atent pe banca conturul întortochiat al unei pete de cerneală și nu vād sprinceana preotului care se încrunță, ochii ce se întunecă dintr'odată... Scaunul dela catedră trîntit de perete l-a auzit însă Nicușor, ca și pașii ce frământă dușumeau, cași vorbele repezi de ocară... că e prost și n'a înțeles nimic, că n'a ascultat și s'a gândit la alte drăcii, că... Pe urmă a început preotul să-l certe mai domol, să-l dojenească. S'a liniștit apoi de tot și iar le-a vorbit despre minunea lui Isus, despre purtarea lui

cuvinciosă... dar mai lung, pe larg, așa ca să înțeleagă bine, bine, cu toții.

— Acuma ai priceput, Nicușor?

Preotul tace, nu vrea să răspundă. Ca să-l facă să vorbească preotul îl întreabă cu blîndețe:

— Ei, ia spune tu, n'a fost cuminte Isus?

— Ba obraznic... rostește încăpănat glasul sugrumat de plîns.

Preotul abia își stăpânește firea, totuși încearcă să deslușească nedumerirea copilului.
— Și dețe, Nicușor? Își repetă apoi întrebarea dar Nicușor parecă a amuțit. Pe urmă îl podidesc lacrimile și printre suspine murmură: obraznic, obraznic.

Acuma preotul s'a enervat rău de tot. Genunchii lui Nicușor care stă la colț, pot mărturisii. În genunchii lui! El, om mare... că doar dela Crăciun vine singur la școală... și de bună seamă că nu mai e mic dacă a început să scrie și cu cerneală, ca toată lumea... ca părintele... și preotul să-l pună în genunchii! L-a uitat poate dinadins acolo și când a sunat, a ieșit din clasă fără să se mai uite la el.

Cu ochii roșii Nicușor se întoarce în banca lui. Nelu îl mîngăie și-l roagă să nu mai suspine, să vină în curte și să se joace, că e recreație, să rădă iar...

— Da de ce a fost obraznic Isus? își aminteste dintr'odată unu.

Nicușor îi șoptește ceva la ureche. Celălalt îl privește admirativ, apoi îndreptându-se către cei ce se grămădiseră la banca lor, în taină, le comunică să știe și ei:

— ...Să-i spună mamei lui... femeie!

OCTAVIAN CAPĂȚINA

Amurg

Te-am așteptat și azi ca 'n orice zi.
Să mă cuprînzii din zori și să pornim,
Tu calea să-ți urmezi pe sus, senin,
Eu să mă pierd prin codrii și câmpii.

Dar norii te-au ascuns în depărtări,
Și ochii mi-au legat cu vâluri nii,
Și vâlto-mi păreau de-acum pustii,
Când te știam pierdută printr'alte zări.

Și-acum când simt amurgu-ți tănuit,
Ca o durere-ascunsă de priviri,
Mă vād cuprîns de mii de amintiri,
Cu sufletul străin și 'nbătrănit.

SAMUEL A.

Toamna

Prin căi însingurate vara moare,
Cu buzele arzând în crâng de boală,
Ca o domniță ce tînjește pală,
Pe-un pat de terburii ruginii de soare.

Iar sus pe boltă pribegind într'una,
Trec norii deși cu lungi spinări de ceară,
Și'n pocea zînelor ce te'njoră,
Par și mai grei, mai triști ca 'ntotdeauna.

Și-acum când mai găsesc prin crâng vreo floare,
Ce urea durerea parcă să-și ascundă,
Aș vrea la pieptul meu, tremurătoare,

S'o strîng, iubirea-mi caldă s'o pătrundă...
Dar pieptul meu o s'o 'ntădească, oare,
Când inima-i și ea o muribundă?

SAMUEL A.

Andrei Mureșianu, o problemă de actualitate

Deși nu este o comemorare sau o aniversare, a celui care a fost Andrei Mureșianu, totuși este timpul și cazul în care un nume ca acesta trebuie să rămîne, azi mai mult ca oricînd, în inimile tuturor Românilor.

Dar, din păcate, sînt puțini aceia cari își dau seama de realitate, cari au conștiința datoriei de bunii Români.

Indolența de care dă dovadă majoritatea, inconștiința în care planează, lipsa de unitate și de dragoste între frați, lupta internă care se naște ori unde; precum și lipsa de mîndrie — mîndrie pe care care trebuie s'o aibă cetățeanul unei țări —, îi obligă să se zvărolească în zadar, în mocirla în care trăiesc.

Dar ca să ne dăm seama de aceasta, trebuie poet, să vedem într-o cât valoroasă sa operă, neprețuită și bogată comoară națională, este o problemă de actualitate.

Dar ca să ne dăm seama că este așa, trebuie să știm: după ce criterii să ne călăuzim și ceea ce trebuie să luăm în considerație când vrem să revedem opera sa.

Căci trebuie să se știe că lucrările unui scriitor se judecă în primul rînd după spiritul și exigențele etice și artistice ale epocii sale, după posibilitățile de manifestare ale aceluia timp — A. Mureșianu a trăit în Ardeal, și în ce epocă! — iar în al doilea rînd, după criteriile valorilor generale, permanente, privite sub prisma legilor relativ eterne și previzibile, cărora trebuie să le corespundă orice operă de artă cu caracter universal și cu adevărată vitalitate.

Dar să nu uităm cenzura, care a existat în toate timpurile și în special sub despotismul maghiar!

Mureșianu însă, pe lângă poet național, gornist înflăcărat al neamului, stegar înaripat și profetic al libertății naționale, este și un profund cugețator, rămânând nu numai creatorul literaturii culte în Ardeal, dar și părintele poeziei filozofice românești, avînd accentuate de splendă esență etică, brodată pe un fond vitalitate.

Și astfel, prin toate acestea, ni se conturează personalitatea de granit a lui Andrei Mureșianu, viu și clar, în noianul de vîspăi al poezii sale.

Din moment ce sîntem în posesia acestor solide cunoștințe, putem studia poeziile cele mai importante ale marelui patriot.

Vom omite însă cea mai mare parte a acestor poezii și ne vom rezuma la două, totuși ne vom da seama de incontestabila lor valoare în literatură și în timp.

Am ales următoarele:

„Omul frumos”, este o poezie de o neîntrecută frumusețe, plastică, scaldată parcă într-o baie de lumină, făcînd din adăncurile cele mai curate ale sufletului românesc, adăncuri cari reprezintă adevăratele culmi ale obeliscului etic românesc, poezie ce ar trebui să servească de far și directivă în viața și educația tineretului nostru de azi și de mâine.

„Răsnetul” — sau — „Deșteaptă-te Române”, capod'opera lui, care potrivit epocii de atunci, a pătruns în inimile tuturor Românilor și i-a creat un etern monument de recunoștință și admirație în amintirea de fiecare dată a neamului său.

Căci, în adevăr, este o poezie robustă, plină de vigoare și plasticitate, de adevăr și realitate, de înalt patriotism și dragoste de neam.

Am convingerea — de altfel nici nu pot concepe — că nu e adevărat Român care să nu cunoască acest imn național, imnul redeșteptării noastre, a tuturor.

Și de aceea, azi mai mult ca oricînd, căci sîntem în lanțurile sclaviei fără să ne dăm seama, când acest imn este interzis în multe locuri, noi, ca bunii patrioți ce sîntem, admitem cu cea mai mare neplăcere, tolerând nedreptățile.

E momentul deci să fim pătrunși de sentimentele atât de clare și sincere ale lui Andrei Mureșianu, să privim cu ochii mari deschși prin prisma vie a realității, să căutăm încă din fragedă vîrstă să luptăm pentru a ieși din noroiul în care ne găsim, să scuturăm jugul, pentru ca cel puțin viitoarele generații, în viitoarele ere, să se bucure de deplina libertate și deplinul respect al posterității.

Iată de ce susțin cu vigoarea și convingerea cuvenită că personalitatea lui Andrei Mureșianu precum și opera sa sînt o reală problemă de actualitate.

DINU MIRCEA ALEXANDRESCU

Să privim și în trecut...

Artiști din epoca pietrei

Omul, chiar din timpurile cele mai îndepărtate, s'a simțit îndemnat să dea o expresiune tangibilă a tot ceea ce îl impresiona puternic. Această nevoie este dovedită de rămășițele ce se găsesc mereu, cu cât te duci înapoi în istoria civilizației.

La începutul epocii pietrei, care se mai numește în știință și paleolitică, omul se ocupa cu vânătoarea și pescuitul. Traiul său bun, liniștea sa, chiar viața lui, depindeau numai de venitul adus de ele.

Deci nimic mai natural pentru el, decât dorința de a exprima în imagini vântul pe care îl urmărea în excursiunile de vânătoare ce le făcea prin toate părțile.

Pereții stâncoși ale adăposturilor și ale cavernelor cari li serveau de locuință li ofereau ocazia, îl invitau ca să zică așa. Într'adevăr în acești fel de locuri s'au găsit figuri de animale gravate sau pictate, despre care se poate spune azi cu toată certitudinea că numai locuitorii cavernelor le-ar fi putut executa.

Ce poate să fie oare această artă a omului primitiv, arta oamenilor cari, în ceace privește

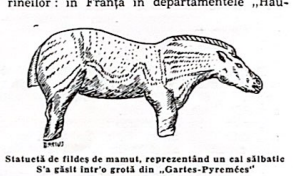
utensilele, nu aveau la îndemână decât pietre și oase, cari se acopereau cu piei de fiare, și cari, zi de zi, trebuiau să-și aperse viața contra naturii sălbatice și contra fiarelor?

Oare este același lucru pe care îl face un copilăș ce desenează, pentru întâia dată, o figură comică pe tablăța sa? De loc.

Imaginile de animale pe cari acești oameni le-au gravat acum 2500 ani pe stânci sunt desemnate și pictate cu astfel de dibăcie, ele sunt într'atât de naturale, încât ne umple de mirare și admirație. O astfel de artă n'a

putut fi creată în acel moment; neapărat că a fost un trecut, că este un apogeu, ca o îmbobocire a unui îndelungat progres; de sigur originea artei merg înapoi până în timpurile cele mai obscure din epoca glacială.

Cele mai interesante din aceste reprezentări de animale se găsesc pe ambele coaste ale Pirineiilor: în Franța în departamentele „Hautes-Pyrénées” și în acea al Alpacetii (în sud-est).

Statuetă de fildeș de mamut, reprezentând un cal sălbatic. S'a găsit într'o groță din „Garies-Pyrénées”

tes-et Basses-Pyrénées” și în acea al Dordonei, și în Spania în regiunea Santanderului (la nord) și în acea al Alpacetii (în sud-est). Nu numai că s'au găsit desene și figuri pictate pe pereți și pe tavanul cavernelor preistorice, dar chiar stătut în fildeș de mamut, sculpturi în baso-reliefuli tăiate în stâncă, sau imagini de animale gravate pe os sau pe coarne de ren.

În Elveția și în Belgia, s'au făcut descoperiri de figuri gravate, de o egală importanță cu cele din Pirinei.

Dintre toate aceste reprezentări, acele cari denotă gradul cel mai înalt de perfecțiune artistică se găsesc pe pereții și pe tavanul cavernelor dela Altamira, aproape de Santander. Unul dintre acești pereți măsoară 40 de metri lungime și este acoperit în întregime cu imagini de animale.

Nu numai conturile figurilor sunt gravate în stâncă; cât despre corpuri ele sunt în întregime pictate, în tonuri cari variază dela roșu deschis la negru intens. Chiar în acele locuri s'au descoperit puile și piloni de piatră cari au servit artiștilor din această civilizație primitivă la frecarea culorilor. Pe de altă parte examenul chimic a descoperit că aceste culori fuseseră amestecate cu măduvă de os, înainte de a le aplica imaginilor; în același mod cum se face încă în zilele noastre. Pentru a le conserva, se întrebunau oase plate din coapsa animalelor ucise.

Apa care s'a infiltrat prin pereții permabili ai grotii n'au micșorat de loc strălucirea acestor culori, și aceasta permite de a se face o idee despre calitatea lor. Dar este surprinzător faptul de a vedea că toate aceste picturi au fost executate intenționat în părțile cele mai obscure, cele mai retrase ale cavernelor, unde n'a pătruns vreodată o rază de lumină și unde, prin urmare, aceste lucrări n'au putut fi făcute decât în condițiuni foarte grele.

Se crede că se poate explica acest fapt singular prin credința în forța magică a imaginii, care se găsește și azi la destul de multe popoare sălbatice. Primitivul socotește că ori-

dibăcie a desenului, se găsește la toate aceste figuri.

În grotă dela Altamira, bisonul este subiectul celui mai mare număr de picturi care se numără la vreo 12. El se vede când în picioare sau mergând, când culcat sau ridicându-se. Se mai găsesc deasemenea pictați cerbul și mistrețul. Alți reprezentanți ai faunei paleolitice figurează în cavernele Dordonei și în cele ale departamentelor „Hautes-et Basses-Pyrénées”. Omul acestei epoci nu cunoștea încă nici un animal domestic; chiar cămilele nu era încă domesticit. Bisonul, de exemplu, trăia în plină libertate, nedomesticit, la fel ca și ceilalți strămoși foarte îndepărtați ale animalelor domestice de azi, astfel calul sălbatic, mistrețul, renul. Toți, în pozițiuni diverse, se găseau reprezentați de pictura sau de gravura stâncilor. Tot pe ele mai figurează și alte animale sălbatice și mai feroce. Pereții cavernelor preistorice din sudul Franței ne-au păstrat imaginea fidelă a animalelor teribile: rinocerul, ursul cavernelor și leul cavernelor, a căror specii sunt stinse astăzi. De asemenea se vede pe un desen gravat într'o groță din „Hautes-Pyrénées” că pescuitul constituia o ocupație permanentă pentru omul paleolitic.

Desemnele gravate pe stâncă descoperite în Spania de est și de sud-est (regiunea Alpacetii), prezintă un caracter cu totul diferit de cele pe cari le-am menționat mai sus. Nu mai sunt imagini de animale izolate, ci chiar de grupuri întregi în ordine naturală. Dar aceste figuri nu pot fi comparate, pentru fidelitatea și frumusețea desenului, cu admirabilele

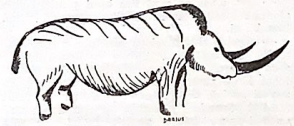
Renul, pictură aflată în grotă din regiunea Dordonei. Lungimea este de 2 metri 50 cm.

cine posedă imaginea unui om, a unui animal sau a unui obiect obține pentru el o putere ocultă; și cu cât figurile sunt așezate în locuri mai strâmte și secrete, cu atât mai mult crede că îl aparțin în mod mai sigur, și deci cu atât mai mult crește influența exercitată de ele.

De altfel se cunoaște fauna din paleolitic, căci există, într'un număr destul de mare, schelete de animale din acele timpuri.

Dar aceste rămășițe revin la viață și formă în ochii noștri grație reprezentărilor excelente ale artiștilor cari fuseseră contemporanii acestor animale. În Siberia s'a descoperit, nu de mult, corpuri de mamuți total conservați în ghiță, sau în adâncimea solului care nu se dezghiață decât la suprafață. De zece mii de ani, înghețul le-a ferit de putrefacție, într'un astfel de mod în cât chiar s'a putut gusta din carnea lor, ca și cum ar fi fost scoasă dintr'un frigorișor.

Mamutul trăia chiar în Franța în timpul artiștilor din epoca pietrei. Când a fost găsit în Siberia, în starea de conservare datorită gheței, s'a putut stabili o comparație între animalul propriu zis și imaginile cari existau pe pereții cavernelor preistorice din sudul Franței. Lucru de mirat, aceste reprezentări se arată de o naturalitate perfectă chiar până în detaliu; și această fidelitate pentru natură, care nu stingerăste întru nimic admirabila

Un rinocer cu blană. Desenul este pictat în roșu deschis. Lungimea picturii e de 85 cm. S'a găsit în regiunea Santanderului

imagini dela Altamira. Totuși ceace este de remarcant în aceste desene spaniole, este ritmul viguros al mișcărilor. Artiștii din Spania au căutat să dea prin mișcare ceace cei din Nord au știut să exprime prin perfecția formei. Și importanța acestor desene crește prin faptul că însuși omul e reprezentat. Cu arcul și săgeata în mână, este văzut cum vânează cerbul sau cum se apără contra dușmanilor.

Prin aceste descoperiri din arta preistorică în Franța și în Spania, cunoștințele cari existau despre copilăria civilizației umane au primit cea mai prețioasă podoabă.

Și pe măsură ce se desnoarează astfel orizontul trecutului, pe măsură ce măturile asupra vechii primitive ale oamenilor cresc, se întărește pentru noi, oamenii, speranța de a cu-

prinde într-o zi cu o privire desășurarea prin care cultura s'a liberat inctul cu inctul de barbaria primitivă.

Într'un cuvânt aceasta este ceea ce constituie partea pozitivă sau, mai bine zis, conținutul real al istoriei dela izvoarele sale.

PETRE P. DĂNILĂ

Nu-i mult de atunci . . .

Cât de sublim îmi apare timpul când copilul slăbuț și timid, exasperant de timid, a văzut necunoscutul în imensa clădire roșie a liceului, copilășul, care nu și-a închipuit nici odată că va ești dintre zidurile școlii altă ființă, căci gândurile lui nu erau frământate decât de lecția de mâine sau de jocurile naive.

Parcă-l mai văd și astăzi pe Ionică plecând cu mama, de mână, dela școală. Cât de dragut îmi părea Ionică pe vremea aceea! Avea părul tuns „en brosse”, iar ochii lui mici și scântecători îi dădeau impresia unui „nod” plin de viață. Îl cunoșteam încă dinainte de a deveni colegi; la școală l'am văzut prima dată într-o zi frumoasă de vară la umbra castanului de lângă poartă, (care acum nu mai există), în ziua plină de emoții a examenului de admitere. Era îmbrăcat în haine de catifea neagră cu un guler mare alb și cu pantalonași scurți. Mă apropiai de el.

— „Nu-i așa că o să fim buni prieteni și o să stăm totdeauna în bancă împreună?” mă întrebă el.

— „Da” îi răspunsei eu fără nici o șovăială. Dar n'a fost așa... Stătea în bancă în fața mea împreună cu Dinu, băiețușul bălan și răsfățat. Erau amândoi sbrudalnic, parcă mai cu seamă Ionică, cel pe care-l pasionau mai mult „ulii și porumbii”, „leapșca” și „turca” de care dacă i-aș mai aduce aminte astăzi, s'ar uita zămbind la mine. Venea în totdeauna de afară zămborjat la față, iar mulțumirea i se zugrăvea pe figura care nu exprima decât cea ferice a duclilor ani ai copilăriei.

Și într-o zi după ce clopotul sunase strident intrarea în clasă, în ora de franceză, ușa se

deschise brusc și-și făcu apariția o persoană pe care n'o cunoșteam, dar, care ținând catalogul în mână mă asigură că avea toate „prerogativele” de profesor. Deodată monotonia orei de franceză care pe vremea aceea se compunea deschise brusc și-și făcu apariția o persoană „j'ai, tu as, il a...”, fu întreruptă de un sgomot straniu care venea din „cartierul” nostru.

— „Cine a turburat liniștea?” tună vocea depe catedră.

— „?!”.

— „Dacă nu spuneți vă pedepesc pe voi toți de acolo!” și ne arată pe noi.

— „Eu n'am făcut nimic” spuse Ionică „am auzit ceva din spate”.

— „Și eu tot din spate” întări cu răutate Dinu.

— „Deci tu ai făcut!” — și vina căzu pe mine — „o oră de arest!”.

O oră de arest mă costă pe atunci: Cum să spun oare acasă? Eram tot roșu la față, timiditatea îmi oprea toate cuvintele în gât, nu reușii decât să scot câteva vorbe neînțelese, apoi cu lacrimile în ochi mă așezai jos.

Clopotul sună din nou. Dinu și Ionică trecură nepăsători prin fața mea; mă uitai lung la ei, dar nu îndrăsnii să le spun nimic.

Eri când ieșam dela școală, fredonând o melodie la modă. Ionică și Dinu treceau din nou prin fața mea. Cu părul impecabil aranjat, „cei doi” se îndreptau spre casă. Îmi adusei aminte de cele întâmplate acum câțiva ani și zămbii:

„Eram copii” îmi zisei eu, privindu-i cum dispar după colțul străzii...

I. CERNOVODEANU

Note fără căpătăiu

Ziarul . . .

Plecând dela premisa că „presa este cea de-a patra putere în stat” și ținând seama de neconținutul progresiv numeric a publicațiilor tipărite dela noi din țară, ajungem la îmbucurătoarea concluzie că în scurt timp fiecare cetățean va poseda la domiciliu, alături de căjele și de telefon și o putere numărul patru, a sa particulară.

Este o evoluție normală, vădită și de faptul că, încă de pe acum, distanța dintre numărul cititorilor și cel al gazetelor a devenit neglijabilă.

În fața acestei stări de fapte, care trebuie acceptată așa cum se prezintă, nu ne mai rămâne decât un singur lucru de făcut — după ce ne vom fi resemnat —: să ne pregătim.

Într'adevăr, nu se cade ca viitorul directorat de ziar, care — după cum am arătat — nu va mai întârzia mult să vină pe capul fiecăruia, să ne găsească nepregătiți.

Deci la lucru. Și material ne va fi un gros teanc de gazete, ce ne vom căzni să studiem. Vom începe prin a căuta să dăm o definiție ziarului (nu de alta, dar pentru ca să clădim o bază solidă ulterioarelor chestiuni).

Ce este așa dar un ziar?

Răspunsul la această întrebare este mai dificil decât pare. Deoarece deși, în teorie o gazetă ar trebui să se mulțumească să-și dea noștăți din toate ramurile de activitate umană, mai toate caută să-și valorifice titlul de „putere” printr'o tendință uneori atât de accentuată, încât chiar faptele sunt denaturate și aservite ei; ceea ce evident ne îndepărtează dela definiția ideală a ziarului.

Așa că singura soluție a problemei, în același timp și urbană și valabilă, ar fi tot aceea pe care ar da-o și Farfuridi dacă ar fi întrebat (și bineînțeles dacă ar mai trăi).

„Ziarul e un cotidian care apare zilnic”.. ar spune el și nu fără dreptate.

Căci într'adevăr aceasta e o definiție care spune tot, deoarece nu spune nimic, fiind astfel cu atât mai potrivită spiritului vremii de astăzi.

Dar să lăsăm la o parte speculațiile acestea fără căpătăiu — cu toate că titlul le-ar justifica — și să trecem mai departe în studiul nostru

Să deschidem o gazetă — una din cele multe ale țearului — spre a-i cerceta cuprinsul. Această operație ne va fi extrem de facilitată de imensele titluri, ce sar imediat în ochi, rezumând totodată și cuprinsul textului.

Citirea acestuia din urmă devine chiar inutilă, odată titlurile parcurse...

Este și aceasta o inovație a secolului nostru! Și ea se accentuează pe zi ce trece.

Probabil că — dacă lucrurile vor continua astfel — pe viitor textul va deveni titlu și titlul text. Și odată acest stadiu atins, procesul se va repeta, desigur, din nou, în sens invers de astă dată, așa că istoria publicisticii va avea să înregistreze o dominație succesivă și reciprocă ale celor două creațiuni ale domniului ziarist.

Și pentru că veni vorba de dumnealui, fie-ne îngăduiți facerea unei paranteze pentru a aminti un amănunt ce ni se pare de extremă importanță. Într'adevăr domnul ziarist face parte dintre acei oameni, cari se nasc și nu se fac, apți pentru meseria lor. Aceasta e o axiomă consfințită printr'un mult cunoscut adagiu, în mod unanim acceptat ca adevărat.

De ce este însă așa, nimeni nu știe și nici n'a cercetat nimeni.

Este soarta proverbelor să fie acceptate fără prealabil control.

Închidem acum paranteza pentru a trece la a treia parte din componențele unei gazete, fotografie.

Acestea sunt totdeauna și în mod obligatoriosite proaspăt cu avionul de cine știe unde, sau rezultatul sforțărilor serviciului special „angajat de direcțiune cu mari sacrificii”.. materiale bine înțeles. Și, tot atât de obligator, sunt și turburi, așa ca „înaintarea trupelor japoneze în Shanghai” să poată fi încredințate la neve și ca „armatele naționaliste asediate Madridul”, proprietate miraculoasă ce scutește ziarul de importante cheltuieli...

Și cu această, am epuizat elementele capabile de a fi analizate, dintr'o gazetă modernă...

După cum se vede nu-i mare lucru de făcut și nici greu nu este.

Să așteptăm deci cu liniște eventualitatea de care vorbeam la început. Vom putea fi la înălțime.

DINU MANOLE

CRONICA LITERARA

Ionel Teodoreanu. — Secretul Anei Florentin edit. Cartea Românească

E o seară blândă de Octombrie. La Cartea Românească la o masă plină de tencuri de cărți, d-l Ionel Teodoreanu dă autografe pe prima pagină a ultimului său roman: „Secretul Anei Florentin”.

E atâtă blândete în zămbetul puțin stănjinit a D-lui Ionel Teodoreanu, e atâtă finețe în făptura acestui scriitor cu părul prea matur cărunt, încât nu e de mirare că masa la care scrie e înconjurată de un pâlce de tineret — și că teancul de cărți cu coperta albăstră se mișcorează văzând cu ochii — ca și în fiecare an contribuția D-lui Ionel Teodoreanu la literatura română e așteptată cu nerăbdare și citită cu bucurie.

În prefața penultimului său roman „Arca lui Noe” D-l Teodoreanu ne făcuse o mărturisire — anume că părintele său spiritual regretatul critic Ibrăileanu îi ceruse să se lăpode de: „abuzul său de talent” și să scrie un roman cu un stil mai puțin ornamentat, un roman cu oameni și cu fapte care să redea viață.

„D-le Teodoreanu, Domnule Ionel Teodoreanu, de ce atâtea flori, atâtea zarzări, atâtea curcubeie, atâtea fructe în loc să te ocupi de oameni și de viață. Fă-mi plăcerea D-le Teodoreanu și scrie-mi un roman informativ, fără stil, fără frumusețe, miserabil, neglijent, în goana mare”.

Și D-nul Ionel Teodoreanu din pietate pentru cel ce fusese mentorul său spiritual scrie „Arca lui Noe” un roman anti-liric după cum îl socotește și Domnia-sa.

Pare-se că D-l Ionel Teodoreanu a continuat această nouă manieră de a scrie și în „Secretul Anei Florentin” acest nou roman al romanierului moldovean, e povestirea unei drame din sânul unei familii țesene, dramă din acele ce întâlnim în viață — serioasă, adâncă pe care nimeni nu o bănuște și a cărei tragic deznodământ te lasă dezorientat.

Aci toată tragedia se petrece în sufletul unei femei de o spiritualitate atât de superioară încât o mare decepție o duce la sinucidere.

Ana Florentin, aristocrată prin naștere, nobilă prin simțimintele ei, dar plină de încredere în viață se căsătorește din dragoste cu avocatul Horia Orghidan.

Sentimentul Anei față de soțul ei e adânc și coplesitor, Horia e totul pentru ea. Nimeni nu mai contează în viață pentru ea, decât so-

țul pe care îl ajută, lucrând alături de el, îl încurajează, îl servește, nu-i pasă de sărăcie, e fericită.

Horia Orghidan își iubește și mai ales își stimează soția. E măgulit de origina ei aristocratică, căci aceasta reprezintă pentru el o victorie, o cucerire pe care o crede definitivă. Dar Horia Orghidan e plebeu, e ambițios, tenace, își iubește meseria: „vrea să ajungă” — muncește zile, nopți, devine „cineva” în meseria lui, e acum unul din cei mai proeminenți avocați din baroul țesean — câștigă enorm.

Schimbare de decor. În locul celor două odăițe sărace, casă mare boarească, slugi, servitori, bibliotecă, Orghidan devenind tot mai mult „maestru Orghidan” și tot mai puțin tovarășul de viață al Anei.

Bogăția aducea Anei „oisăvitare”, timp mult liber, răgaz pentru visare, pentru analiză, introspecțiune, nemulțumire. Muncind amândoi pentru viață, munca nu dăduse răgaz Anei să-și cunoască mai bine tovarășul. Acum ea simte cum în fiecare zi mai mult Horia se îndepărtează de dânsa, de casa lor. Avocatul primează, tot mai multe procese, tot mai multă vâlvă în jurul numelui lui, tot mai multe ambiții.

Ana e din zi în zi mai singură, indiferentă la luxul în care trăiește, se plânge discret soțului său care fuse altă construcție sufletească. Nici nu o înțelege! Ce-i lipsește — nu are casă mare, slugi, avere?

Ana nu are acum decât o singură bucurie în viață — prietenia — dragostea aproape mistică cu care o înconjoară Ivona Romanescu o fetiță de 16 ani. Cu acuitatea unei dragoste puternice și curate, această fetiță de o inteligență foarte mare a simțit numai decât prăpăstia dintre soții Orghidan.

„Lângă Ana totul se feminiza, afirmându-se. Nu puteai concepe asprimea, brutalitatea, moșia alături de ea. Horia Orghidan terestru și prin sonoritatea numelui care hurduca timpănu-l ca un camion țesean, apărea inexplicabil în viața Anei Ivona îi acordă cel mult dreptul de a fi vechil pe moșiile Anei”.

Ce primăvăratece, ce spontane, ce exclusive în sentimentele lor sunt fetele tinere în romanele D-lui Ionel Teodoreanu și ce prospețime în caracterul Ivonei!

Dar Ivona Romanescu nu are acți decît în parte dreaptă. Răul vine de acolo că soții Or-

ghidan sunt inalterabili în erarhiile și calitățile lor.

Horia Orghidan respectă, iubește pe Ana, crede orbeste în ea dar nobleta ei firească începe să-l cam stânjenească, îl cam săcăie — o găsește prea „stimabilă”, îl cam plictisește. Evadează în muncă.

„Se organizează paralel în aceiași casă, în două odăi învecinate două vieți” — a lui Horia, crede orbeste în ea dar nobleta ei firească începe să-l cam stânjenească, îl cam săcăie — o găsește prea „stimabilă”, îl cam plictisește. Evadează în muncă.

Viața aceasta de izolare sufletească, o apasă pe Ana — vrea să plece — îl iubise prea mult pe Horia, ca să-l judece — i se devotasese spontan și pasionat — acum se simțea prea singură. Horia se opune plecării ei — nu e ea singura lui biruință adevărată, — unica lui credință! Ca distracție îi oferă o călătorie la Constanța, motivată de o serbare școlară jubiliară.

Ana pleacă. În absența ei, Horia reținut până acum, dă frâu liber instinctelor din el, începe să fumeze, să bea, să petreacă, să se negreze. I se pare că acum a descoperit viața, că acum trăiește. La reîntoarcerea Anei e tot mai schimbat și tot mai puțin acasă cu ea, a intrat serios în mrejele unei femei, Anița Romanescu, mama adoptivă a Ivonei, zgomotoasă, vulgară numai sexualitate și grosolanie.

Tragedia nu va întârzia să izbucnească în sufletul Anei. Într-o noapte Horia vine dela o întâlnire complet beat și adoarme îmbrăcat. Ana îl vede: „Beat! Duhnea a vin și a rachiu

și a sudoare acră, galben, cu pleoacele vinete, cu o mână care atârna pe podele”.

Spectacolul acesta trivial era mai mult decât putea să suporte o ființă cu acuitatea de simțire a Anei. El ucidea într-o singură clipă tot ce mai rămăsese din dragostea Anei pentru Horia:

„Horia murise, veghiat de văduva lui”.

Nici mâine, nici degust, mai mult dar altceva? În sufletul acestei femei superioare nimic decât un instinct de răzbdunare. — Caută să lovească în Horia — în ce avea el mai scump, în singura lui certitudine — credința în ea. Făurește singură o scrisoare în care simulează o vinovăție aparentă și îi pritejuște avocatului Orghidan, motiv de divorț.

Pleacă, se sinucide. Nu din cauza divorțului, dar e singura soluție pe care o găsește în orgoliul ei ca să-și salveze spiritualitatea.

Romanul d-lui Ion Teodorescu se citește cu atâtă plăcere că ai impresia că se isprăvește mult prea curând. Un singur volum în 363 de pagini!

În privința stilului d-lui I. Teodorescu, trebuie de remarcat că urmând sugestia regretatului critic Ibrăileanu, d-sa a întrebunțat în mare parte fraze necaracteristice pentru autor.

Simple, concise, fără lirism — alături de altele, ornamentat pline de lirism, de ceea ce d-sa numește „blestematul meu belșug”, care sunt atât de caracteristice d-lui I. Teodorescu.

MIRCEA A. CHIRICEANU

Ploaie de Noembrie

A mai căzut o frunză, moartă de mult, din castanul de peste drum. S'a smuls ea singură, obosită de greutatea ei și a căzut tristă, șovăitoare, împleticindu-se parcă, la pământ.

Sunt supărat pe ea, pe prevestitorul nerugăat al toamnei nostalgice de Noembrie. Noembrie, sinteză întristătoare, de meteoare apoase, cu deandins adunate în luna tezelor trimestrului întâi.

Mă uit la calendar, începe cu o zi de Luni; caut sărbătorile: una. Nici aici urăciosul Brumar nu vrea să se desmintă. Îmi arunc ochii o clipă peste programul de mâine: două dexterități și trei materii principale; să mai aștepte.

Profundă parcă de neatenția mea, Noembrie își începe romanța lui fină, trecut prin ciurul mărunț al norilor de oțel: o ploaie încetă și regulată.

Picături egale și mici de aproape nu le vezi, se strivesc resemnate de pavaș. Nici un sgomot; curios, ploaia asta de Noembrie mai are

o calitate, e tăcută; cinic de tăcută. Nu spune nimic și totuși spune că ne urăște, căci altfel ce rost ar avea să ne strivească sub greutatea ei mută?

Pentru o clipă, cerul iese din impasibilitatea sa, un zămbet înghețat se schițează pe buza lui cenușie sub forma unei raze palide.

Ploaia s'a oprit, dar până să bag bine de seamă, începe din nou cu un refren mai monoton, mai sfâșietor.

O însoțește un vânt pe care nu-l aud, dar îl ghicesc din mișcarea molatică a frunzelor ruginite. Bizară simfonie a tăcerii, peste care noaptea își lasă încet cortina.

Mă gândesc cu tristețe la frumoasele clipe ale unei veri senine, de mult trecute.

Vântul smulge frunza moartă
Pe pustiile cărări,
Raza gândului mă poartă
În albastre depărtări.

GEORGE MINDEN

CRONICA DRAMATICA

Studioul Teatrului Național

George și Margaret Comedie în 3 acte de Gerald Savory

Prin crearea studio-ului Teatrului Național s'a urmărit reprezentarea unui întreg sir de piese moderne ale autorilor români și streini, piese de o necontestată valoare artistică. Studio-ul, ne prezintă acum comedia lui Gerald Savory, „George și Margaret”, și putem spune dela început că opera lui Savory este o comedie bună.

S'ar aștepta ca eroii piesei, George și Margaret să-și facă de cât mai multe ori apariția pe scenă. Ne-am așteptat să-i auzim vorbind, să-i vedem în acțiune și să le determinăm sentimentele și caracterele lor.

Ei bine, așteptarea noastră a fost zadarnică: George și Margaret nu au apărut pe scenă. Prin aceasta, Gerald Savory aduce o notă nouă, o notă caracteristică piesei, care o face interesantă.

Aceasta totuși, n'ar constitui un fapt care să ne mire. Important este felul în care autorul a știut să brodeze o întreagă țesătură de idei și fapte, de momente gradate și pline de dinamism în jurul acestor personaje pe care nu le vedem. În jurul acestora gravitează întreaga acțiune și o întreagă familie se interesează de George și Margaret. Și e interesant că noi nu putem caracteriza eroii principali decât după impresiile ce le au membrii acelei familii asupra lor.

Dintre toți, doar stăpâna casei simpatizează cu eroii piesei și de câte ori aude vorbind despre ei (și în casă la ea se vorbește cam des) fața i se înveselește și o bucurie sinceră i se întrevăde în ochi. Tatăl și copiii sunt contra părerilor lui Alice despre George și Margaret iar când aceasta îi invită la dejun, toți ceilalți se arată foarte nemulțumiți.

Dar să trecem la subiectul propriu zis ca să ne putem da mai bine seama și să urmărim mai de aproape desfășurarea fazelor și jocul frecruia în parte.

O familie burgheză... Părinții și copiii își trăiesc viața de toate zilele ca mici neînțelegeri și plictiseli cari nu lipsesc din nicio casă... Intre cei doi frați, răutăți și ironii obișnuite. — Claude înțelege altfel viața — Tot timpul și-l petrece în studiu și în muncă căci el are un ideal unde tințe să ajungă... Dar serio-

zității lui i se opune felul de viață a lui Dudley fratele mai mic, care găsește în orice minut și prilej să tachineze pe Claude. Dud e un băiat bun, vesel, inteligent și vrea să profite de tinerețe — deaceia îl găsește pe Claude atât de „antipatic”!

Aceeași părere are și Frankie, dragălașa lui surioară și care mai de care caută să indispuie pe bietul băiat.

În certurile lor intervine de multe ori mama, o ființă înțelegătoare și împăciuitoare, care-și iubeste copiii și nu vrea să-i vadă în rea dispoziție. Tatăl nu se prea amestecă în aceste mici „frecușuri” căci nu-l interesează altceva decât titlul gazetei în liniște...

O atmosferă plicticoasă domnește în casa aceasta. Nimit important nimic neprevăzut nu încearcă să schimbe aspectul monoton...

Dar inevitabilul intervine... Un prieten de-al lui Dud, vine invitat de toți ai casei să petreacă, câteva zile în mijlocul lor. Înainte de sosirea lui Roger, — acesta-i era numele — Dud găsește că ar fi interesant să-l favorabilă și prietenul său într-o lumină nu prea favorabilă și aceasta, mai mult pentru Frankie...

În fine, Roger se arată, dar nu seamănă deloc cu acela descris de Dudley. Dud nu-l înfățișează ca un om trecut de vârsta tinereții și având nu tocmai maniere nobile; Roger pe care-l vedem noi e un personaj bine, cu maniere elegante și drăguț. Toți ai casei îl primesc cu bucurie iar Frankie e chiar impresionată de întorsătura lucrurilor...

În trei săptămâni, cât Roger a fost oaspetele familiei, atmosfera apăsătoare și plicticoasă s'a schimbat într'una limpede și plină de veselie. În această atmosferă fericită se naște o idilă între Frankie și Roger, la început sfioasă, apoi puternică. Fata îl iubea la nebunie iar Roger vărsa lacrimi noapți întregi pentru Frankie...

Dar amândoi sunt sfioși și nu pot de câte ori sunt împreună să-și destăinuiească dragostea lor.

Intre timp Claude anunță că se va căsători cu Gladys, fata din casă. Această veste cade ca un fulger pe capul bieteii lui mama, care e dezolată căci ea visase o altă partidă pentru el. Claude nu-și schimbă însă hotărârea. El știe că Gladys îl va face fericit și pentru el asta e destul. Dealtfel toți ceilalți din casă sunt

de partea lui căci și ei doresc fericirea și mulțumirea lui Claude.

Dar lucrurile merg toate spre bine. Alice, consimte, până în urmă, la căsătoria fiului ei cu Gladys. În casa lor pe lângă această căsătorie se mai săvârșește încă una: aceea a lui Frankie cu Roger — căci între timp reușiseră să-și destăinuiească iubirea lor profundă.

Iar acum, când după altă turburare liniștea familiei este asigurată, se anunță vizita lui George și Margaret, de data aceasta cu toată certitudinea.

La buna impresie ce ne-a făcut piesa, a contribuit în mare măsură jocul desăvârșit al

actorilor. Toți interpreții au dat cea mai deplină satisfacție, fiecare jonglând cu rolul său. S'a observat la toți dorința de a ieși cât mai bine și de a se comporta cât mai strălucit. Înțelegerea care a domnit între toți a dus la o omogenitate evidentă și la o interpretare ideală.

După consumarea celor trei acte ale acestei ușoare dar spirituale comedii, am părăsit sala plăcut impresionat și mulțumit că la Studio-ul Naționalului domnește un spirit de conștiințozitate și înțelegere deplină.

SORIN ARMAȘESCU

Teatrul Regina Maria

Frații Karamazov dramă în 5 acte de Jacques Copeau după romanul lui Dostoevski

Când am citit în programul teatrului Regina Maria, printre viitoarele premiere și numele romanului de largi proporții al lui Dostoevski am rămas oarecum surprins.

Faptul că noua conducere a teatrului de pe cheul Dâmboviței, conducere la care, în ultimul timp, s'a adăugat și priceputul domn Siciu Alexandrescu, s'a hotărât să reprezinte o dramă de mare importanță a atât de profundului și tot atât de întunecatului roman „Frații Karamazov”, nu putea fi considerat decât ca un act de curaj.

S'a mai încercat, în anii trecuți, a se prezenta pe scenele noastre dramatizările a două din cele mai bune romane ale genialului scriitor rus. Și acestea erau „Crimă și pedeapsă” precum și „Idiotul”. În ambele cazuri au fost oameni cari să găsească cuvinte de laudă la adresa acestor piese. „Marele public” însă s'a declarat nemulțumit. Dostoevski a fost socotit prea profund, pentru ca să poată fi înțeles și deci, să placă. Așa că, precum am spus, hotărârea oamenilor încercați în teatru cari sunt soții Bulandra, precum și d-nii Storin, Maximilian și Siciu Alexandrescu, nu putea de cât să surprindă.

Mai târziu însă, când a fost anunțată interpretarea acestei piese, interpretare care îi reunește pe cei patru mari ași ai teatrului nostru dramatic, Bulfinski, Bulandra, Storin și Vraca, putem spune că s'au spulberat aproape toate nelămuririle ce ne stăpâneau.

Căci, o piesă, ori cât de slabă ar fi ea, nu poate însemna o cădere, atunci când se bîzuește pe o astfel de interpretare. Ne mai rămăsese o singură îndoială. Ne mai aminteam încă entuziasmul cu care am întâmpinat încercarea teatrului Comedia de a ne prezenta „Noaptea furtunoasă” a marelui Caragiale, în interpretarea celor mai buni actori de comedie. Și ne amin-

team, frește, și surprinderea cu care am constatat că acești actori nu l-au înțeles pe Caragiale. Ne teamam, deci ca să nu fie și spectacolul dela teatrul „Regina Maria” o desamăgire.

Trebuie însă să recunoaștem că ne-am înșelat. Nu ne-am dat seama de câtă deosebită există între felul de a interpreta o comedie și în felul de a interpreta o dramă atât de profundă ca „Frații Karamazov”.

Căci pe când într'o comedie stau mai tot timpul pe scenă, câte 4-5 actori, acțiunea piesei bazându-se pe nesfârșite încercături provocate de o confuzie sau de „onoarea de familie” a unia dintre eroi — deci între actori existând o strânsă legătură, trebuind ca interpretii să nu încerce să se ridice deasupra celorlalți, umbrindu-le prin aceasta jocul sau răpindu-le hazul replicii — într'o dramă ca „Frații Karamazov”, în care abundă dialoguri în care unul dintre actori încercă să-și exprime starea sufletească, celălalt nefăcând altceva decât să dea replici scurte, e nevoie ca actorii să dea maximul, să se întrecă pe ei înșiși.

Iată, deci, că spre deosebire de o comedie care are nevoie mai mult de o interpretare unilă, decât de o distribuție în care să abunde numele actorilor „mari”, o dramă ca „Frații Karamazov” are neapărată nevoie de actori buni cari să-și trăiască pe cât se poate de intens rolurile.

Adăugând la interpretarea felul inteligent în care a fost dramatizată opera lui Dostoevski de către Jacques Copeau, putem înțelege succesul înregistrat de către această piesă la premieră, precum și în serile următoare.

Spectatorii au avut prilejul, dealungul celor 5 acte, să-și întovărășască pe străni eroii ai lui Dostoevski în drumul plin de cotituri al

vieții pe care aceștia îl parcurg fără isbândă, în speranța de a se scutura de păcatele lor.

Bătrânul Pavlovi Karamasov are patru fii, dintre cari unul, servitorul Smerdiakov este făcut cu o idioată.

Celalți trei, fiii lui legitimi, caută zadarnic să înfrângă pornirile mârșave pe cari le-au moștenit dela tatăl lor, îmbătrânit în rele.

Ivan, cel mai inteligent dintre fii, gândește prea mult pentru ca să poată fi fericit.

În Dimitri se dă o luptă groaznică între instinctele bune și cele rele.

Alloșa, tânărul călugăr, încearcă să aducă liniște între membrii familiei lui.

Spre deosebire de acesta, Smerdiakov, prin dese bărfeli, vără mereu zizanie în familia Karamasov. E un revoltat, care ar vrea să se ridice din mocirla în care se târăște.

Până la urmă Smerdiakov îl omorâă pe Pavlovi Karamasov.

Va fi bănuț de această crimă Dimitri, care cu toate că nu este el făptușul, va porni în Siberia, ca să-și ispășească celelalte păcate întovărașit de Alloșa și de Grusenka, o femeie stricată, care îl iubește pe Dimitri și care, alături de Alloșa este figura cea mai luminoasă și mai curată din piesă.

Smerdiakov se spânzură, iar Ivan dându-și seama, că omorârea bătrânului a fost înfăptuită sub impresia spuselor sale, înnebunește.

Aceasta este soarta eroilor lui Dostoevski.

Toate aceste chipuri stranii și-au găsit interpretări ideale în actorii teatrului Regina Maria.

Primul despre care vom aminti aici, va fi unul din actorii mai puțin cunoscuți ai noștri: domnul Chr. Etterle. După ce ani de-a rândul, i-am văzut numele totdeauna pe la sfârșitul distribuțiilor și, după ce, dacă nu mă înșel, i-am văzut chiar pe scenele teatrelor de reviste, a fost în sfârșit, distribuit într-un

rol potrivit talentului său, rol de care s'a achitat într'un chip strălucit.

Smerdiakov este, până în prezent, rolul cel mai mare din cariera sa de actor.

Un alt actor tânăr care s'a remarcat într'un rol extrem de greu, a fost domnul A. Manolescu, care a știut să nușteze bine replicile lui Alloșa. Despre actorii cu mari succese în teatru, nu avem de asemenea decât cuvinte bune de spus. Domnul G. Vraça a interpretat cu înflăcărare rolul lui Dimitri. Succesul său este foarte explicabil, când ne gândim la creațiile dela Teatrul Național. Domnul Toni Bulandra, mai puțin bine la începutul piesei, a isbutit până la urmă, în scena nebuniei să ne impresioneze adânc. Domnul Bulfinski, precum ne-a obișnuit în ultimul timp, a bătut mult pe scenă și și-a interpretat rolul, mai ales spre sfârșitul actului 3, cât se poate de natural. Pentru ca să atragă publicul mai mult la această piesă a fost distribuit și domnul Storin în rolul episodice al bătrânului preot Zosi-
ma, căruia dânsul i-a împrumutat prestața sa cu care ne-a obișnuit în celelalte roluri. Era să amintesc și de vocea sa gravă care impresionează de obicei atât de spectatori.

Cele 3 replici ale domnului Storin însă nu au fost suficiente pentru a atrage atenția spectatorilor asupra vocii sale. Pe lângă domnul Etterle, izbândă serei a reputat-o domnișoara Tanti Cocea, la care trebuie s'o mărturisim, nu ne așteptam să întâlnim atât talent și atât înțelegere a rolului. Domnișoara Clody Bertola, dragută, își învățase bine rolul. La sfârșitul distribuției n'am găsit numele regisorului. Dacă, într'adevăr, piesa a fost lipsită de regisor, atunci cu atât mai mare e meritul actorilor, cari fără diriguitor, au intrat atât de bine în pielea eroilor ce au interpretat.

TRAIAN LALESCU

Sfârșit de toamnă

I

*Fluturări muribunde de seară
Coboară alene din pomi desfrunziți,
Nostalgic răsună un cânt de chitară
Pierduți în acorduri — sunt doi omăgiți.*

II

*Tăcută fantomă, o luntre plutește
Prin noaptea scaldată 'n dureri și amar,
Se pierde 'n adăncuri, răsare, gonești,
Mănată de valuri, spre-al vieții calvar.*

III

*Un sbucium zadarnic se 'nchiagă în noapte,
Plutește parfumul trecutelor flori,
Se 'nalță delirul petalelor moarte
Și palide visuri se-avântă în nori.*

IV

*Se pare că plânge surșul de lună
Și sdrêne de umbră mai freamătă trist
Prin sumbre decoruri târziu de furtună
Pietate haotic de-al toamnei artist.*

ANA IONESCU

CRONICA PLASTICA

La acest început de sezon plastic, trebuie să remarcăm mai întâi un fapt intrinsec: lipsa aproape completă a manifestărilor de acest gen, spre deosebire de anul trecut când ne intrista tocmai faptul contrar, abundența de expoziții slabe.

Hotărât lucru, mergem spre extreme. Și această nu este de loc laudabil, mai ales în creațiile individuale unde fiecare își manifestă personalității și posibilități atât de deosebite.

În sala Dalles, se află o expoziție retrospectivă a artei poloneze actuale. Dat fiind proporțiile acestei mari manifestațiuni, nu vom putea distinge mai nimic în amănunțime, ci numai într'o privire de ansamblu. În pictură, deși are unele lipsuri, se pot remarca totuși lucrări de mare valoare, de obicei peisagii, la care observăm aceeași insistență în a reda o cât mai puternică viziune a cerului, ajungându-se în privința aceasta până la maniera de a lucra a pontilismului, ce se întâlnește de multe ori. Nu ne vom opri asupra celor câteva tablouri de caracter istoric, care, afară de valoare pur documentară nu prezintă nimic din punct de vedere artistic. Scăderi simțitoare găsim și în cele câteva pânze de gen modernist, marea plagă care a cuprins pe artiștii de azi ai tuturor țărilor, și la care nu se poate distinge nici formă, nici culoare. Desenele și gravurile sunt în general de prima mână, excelență mai ales în simple schițe prinse din fugă, însă la care se vede mâna de maestru. Sculptura, mult mai săracă, are cu toate acestea unele excepții, printre care remarcăm câteva portrete în lemn și bronzul de mari proporții dela intrare reprezentând o nimfă dormind.

Impresia generală pe care ți-o lasă această expoziție este aceea a unui lucru în plin mers și mai ales, a unei arte care își înțelege merrita.

La Ateneul Român expune d-l C. Isachie, peisagii Mediteraneene. D-sa pare încă în căutarea unui drum de urmat și nu are o linie precisă, o atitudine hotărâtă în lucrările sale. Pare-se câte odată, că ne găsim în fața unui tablou cu mari evidențieri de talent, pentru ca imediat lângă el să primim o promptă desmințire. Totuși, și aceasta o spunem fără frică de desmințire, d-l Isachie atunci când insistă asupra unei lucrări, poate scoate lucruri admirabile, ca în acele câteva peisagii dela Split și Dubrovnik.

D-na Maria Marolescu-Brutenu are gravuri, xilografuri, desene și acuarele, din care se desprinde o mare înțelegere și puternice resurse

de interpretare. Remarcăm în special seria de desene, care sunt toate de o neașteptată sensibilitate plastică.

D-na Eugenia Filotti-Atanasiu a transformat sala într'o seră. Într'adevăr, dela intrare, te isbește uniformitatea subiectelor: flori. Toate tablourile, afară de vreo două ce reprezintă colțuri de grădini, au mereu aceeași gâstare cu buchete roșii, violete, portocalii sau bulivolore. Se observă conștințiozitatea cu care d-sa știe să redea forma perfectă a speciei și familiei din care planta face parte.

Sala Universul. D-l Ion Popozoglu ne dă impresia unei tenacități constante în a progresa cât mai mult. Noi nu putem decât să-i urăm biruință în încercările pe care le face.

Expozițiile din luna aceasta nu prezintă decât începutul, care de sigur are încă multe scăderi. Așteptăm cu nerăbdare pe cele ce vor veni de aci în colo, pentru a ne da o idee ceva mai complexă de adevăratele culmi atinse de arta românească actuală.

PREDA M. BUNESCU
Cl. VII, lit. C. N. Sr. Sava

IN MEMORIAM

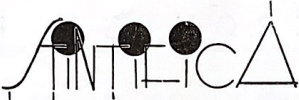
Puțini știu că acum câteva luni s'au împlinit 30 ani dela moartea lui Grigorescu. Și ei sunt cu atât mai puțini, cu cât nu s'a ostenit nimeni ca să amintească lucrul acesta: o pagină de ziar, o simplă pomenire la radio în rubrica aceluia „Calendar comemorativ” neascultat de nimeni, dela începutul emisiunii, iată ce s'a opus atracției mult mai palpitate a faptului divers.

...Iar postul culorii, a rămas să doarmă mai departe, uitat fiind de oamenii zilelor noastre.

Nicolae Grigorescu, cel mai mare geniu artistic al nostru, s'a născut la Pituru (jud. Dâmbovița) în anul 1838. Familia, nevoiașă: tatăl era mic arendaș de moșii. Viata, o viață de muncă dela început, a fost închinată în ultima clipă, muncii. El a câștigat totul, bursă, studii în străinătate, prin lucrul mâinilor sale, a celor extraordinare mâini ce aveau să imortalizeze un om și o țară.

Grigorescu n'a avut înaintea lui un secol de aur, o întreagă pleiadă de artiști care să-i fi netezit drumurile începutului, ca în alte țări cu mai fericită așezare. El a pornit din nimic, într'o Românie abia născută și fără tradiție artistică, și a reușit să ne lase nouă, celor de azi, o gamă atât de variată de creații și mari inspirații încă, privind o expoziție Grigorescu,

CDONICĂ

UNDELE ULTRA-SONORE

Știința modernă a adus în explicarea multor fenomene cari până acum erau cu greu lămurite, un nou factor : undele.

Undele ne leagă de aștii cei mai depărtați ; ne introduc în cauza cea mai intimă a fenomenelor și datorită lor radiofonia și televiziunea au devenit realități.

După proprietățile lor, putem împărți undele în trei categorii :

Unde acustice cu o frecvență care variază între 16.000 și 20.000 perioade și

Unde electro-magnetice cu o frecvență între $4,10^{14}$ și $7,10^{15}$ perioade.

După unii oameni de știință ar mai exista și o altă categorie de unde, cele biologice, pe cari le emit ființele și cari ar da naștere cunoscutelor fenomene de telepatie.

Din minunata și enorma gamă de unde, noi recepțăm ca să spunem așa, relativ puține.

Știm, bunăoară, că imediat înainte de spectrul solar vizibil sunt undele infra-roșii, iar după ele cele ultra-violete. Nici una din acestea nu sunt percepute de om, și numai felurite aparate ne dovedesc existența lor.

Ei bine, și la sunete se întâmplă același lu-

Urmare din pag. 25)

n're să poată și nimeni dacă într-adevăr el a fost primul nostru artist, sau s'a folosit de experiențe câștigate de sute de ani. Alături de completă, de matură și de idealizată este pictura lui Grigorescu.

Opera lui, se confundă cu însăși viața sa, pentru că era necesitatea cea mai imperioasă a vieții sale... Era hrana lui cea de toate zilele, era balsamul care îl răcoarea și îl transporta în alte lumi, dincolo de viernăluirea meschină a vieții.

De aceea, nu se va putea spune niciodată că un subiect sau un tablou a fost făcut de Grigorescu ; el a fost creat de Grigorescu.

Iar lui Nicolae Grigorescu creatorul, lui Nicolae Grigorescu poetul și lui Nicolae Grigorescu artistul, închinăm acest pios și modest omagiu al unei generații ce se ridică și care făgăduiește că va ține mai bine minte pe acia ce l-au deschis în toate direcțiile orizonturilor largi cu care se poate lăuda astăzi.

cru : când trece de 20.000 de vibrații pe secundă sunetul nu mai este perceptibil, el trece de limita superioară a posibilităților de înregistrare a organelor noastre auditive.

Aceste unde au o importanță foarte mare teoretică și practică oarecum. Dacă noi nu le auzim ele pare a fi prinse de undele viețuitoare și poate aici este răspunsul grelei probleme a comunității între insecte sau pești, lucru care până acum era explicat prin telepatie.

Ultra-sunetele, așa au fost numite aceste unde, pot fi produse, fie prin piezo-electricitate, fie prin magnetostricțiune. În cadrul acestei note de informație, ne ocupăm numai de primul mijloc ca fiind cel mai interesant.

Frații Pierre și Jacques Curie au observat în 1880, că un cristal de cuarț, tratat în anumite condiții, prezintă foarte interesante proprietăți. Astfel, dacă tăiem un cristal printr-o secțiune perpendiculară pe axa sa geometrică, baza hexagonală obținută tăiată la rândul ei perpendicular diagonal, și îl supunem la o presiune oarecare, fețele lui himetrice învelite în poleială, produc curenți electrici egale și de semn contrar ; fața himetrică ne ascuțită produce un curent pozitiv, iar fața himetrică mai obtuză corespunde polului negativ. Când presiunea descrește, fenomenul se petrece invers, adică poli electrici se schimbă între ei.

Fenomenul este reciproc, adică când vom pune cristalul sub o diferență de potențial electric el va suferi o alungire sau o contracțiune, după cum diferența de potențial crește sau scade.

Ori prin metode obișnuite în T. F. F. putem spune acest cristal la diferențe de potențial alternativ cu o frecvență de peste 100.000 de perioade. Lama de cuarț având oarecare electricitate proprie va fi transformată într-un generator de ultra-sunete, în practică se întrebuințează mozaicuri de asemenea cristale, randamentul fiind mai ridicat.

Acesta este fenomenul piezoelectricității, iar cuarțul la numirea de cuarț oscilant.

Cealaltă metodă se bazează pe proprietatea unei lame de nichel de a vibra când este introdusă într-un câmp magnetic alternativ de frecvență determinată, produsă prin procedee asemănătoare celui de mai sus.

Proprietățile ultra-sunetelor sunt remarcabile și se întind în toate ramurile științei.

Suprafața unui lichid în care vibrează un cuarț oscilant se poate ridica până la 1 cm. un tub de sticlă introdus în lichid se sparge imediat. Câte odată baia se încălzește puternic, lucru datorit unei transformări de energie.

Placa de fotografiat se înegrește sub influența ultra-sunetelor, tot ele formează sisteme coloidale și ajută la oxidări.

Una din remarcabilele proprietăți de ordin biologic este însă omorârea peștilor ce se găsește în fața unui generator de asemenea unde.

În practică J. W. Finch și Hilary W. Saint Clair au reușit să purifice o sală plină cu fum de țigare. Fizicienii mai sus amintiți speră să scape de ceață prin procedeele acestia.

Cea mai importantă întrebuințare este însă stabilirea fundului mărilor prin fenomenul de ecou al acestor unde. O fâșie de asemenea unde îndreptată spre fundul mării va fi reflectată după scurt timp. Un cuarț oscilant va începe să vibreze când va fi lovit de aceste ultra-su-

nete și va produce în mod logic un curent foarte slab dar suficient ca să poată fi măsurat.

Timpul între emiteria ultra-sunetelor și recepția lor ne va arăta adâncimea mării. Dificultatea stă în măsurarea preciză a acestui interval de timp însă prin procedee moderne s'a ajuns la o aproximație care ne face să greșim numai cu câțiva metri măsurătoarea.

Și deoarece undele acestea sunt greu absorbite, de apă se încearcă întrebuințarea lor la comunicațiile între submarine.

Nu este oare lucru minunat să putem comunica prin unde ce nu cad nici unuia din simțurile noastre ? Să putem afla cu ajutorul lor fundul mărilor sau să scăpăm de ceață ?

Din lumea de dincolo de simțurile noastre ne vin ajutoare pentru fapte cari păreau imposibile, dar cari pot fi stăpânite acum de om.

Iată rezultatele fizicii secolului XX.

VLAD ST. CUNESCU

ISTORIA TELEGRAFULUI

Încercând să facem un mic istoric al telegrafului vom constata că din cele mai vechi timpuri se întrebuințau semnalizările cu ajutorul fumului sau al focului și uneori cu ajutorul sunetelor. Chiar la noi în Moldova se anunța venirea Tătarilor prin sunete de buci și noaptea prin aprinderea de focuri pe dealuri.

Pieile Roșii din America de Nord întrebuințează și azi semnale cu ajutorul fumului. Negrii din Africa întrebuințează așa numitul Tam-Tam care funcționează uimitor de repede, în timp de 8 ore o știre putând străbate continentul dela un Ocean la altul. Galli și Romanii întrebuințau torțe aprinse în timpul nopții. Toate acestea sunt însă numai improvizatii. Prima instalație de telegraf a fost făcută de abatele Claude Chappe în timpul revoluției franceze. Ea era formată din trei rigle de lemn articulate. Abatele a întocmit și un cod pentru utilizarea aparatului său cu al cărui ajutor o depeșă ajungea de la Toulon la Paris în 25 de minute trecând prin 100 de posturi intermediare.

După acest telegraf care era optic s'au inventat fel de fel de telegrafe între care două sunt mai interesante, unul se baza pe electroliză și altul pe devierea acului magnetic de către curenții electrici. Ambele sisteme nu s'au putut introduce fiind prea complicate.

În anul 1835 americanul Samuel Morse a izbutit să realizeze un telegraf care a înlocuit toate aceste metode de telegrafie se întrebuințate sistemele existente până atunci. Era tot un telegraf electric care se baza pe principiul electromagnetului. Însă marele merit al lui

Morse este acela de a fi întocmit alfabetul format din puncte și linii care îi poartă numele. Alfabetul ca și aparatul lui Morse este întrebuințat și azi. Deoarece are desavantajul că între cei doi corespondenți trebuie să fie o legătură materială „firul metalic”, s'a căutat să se perfecționeze și metodele optice. Azi se poate comunica cu ajutorul Heliografului, care este format din oglinzi, până la 200 km. Tot în categoria telegrafelor optice intră și semnalizarea cu ajutorul reflectoarelor și semnalizarea cu ajutorul fanionelor, care metode sunt întrebuințate în armată și marină. Însă în țeară alfabetul lui Morse pentru că este cel mai simplu. Tot acest alfabet se utilizează și în telegrafia fără fir care este ultima inovație pe acest tărâm.

T. F. F.-ul este atribuit lui Eduard Branly și lui Heinrich Hertz cari au descoperit undele Hertziene. Acestea permit comunicația la distanță fără nici o legătură materială. Invenția a fost făcută utilizabilă de către Marconi care a avut fericita idee de a combina alfabetul lui Morse cu invenția lui Branly și Hertz. Pe această invenție se bazează T. F. F.-ul, Radio, transmiterea imaginilor și Televiziunea. Astfel omul poate azi să-și transmită semnelor săi gândurile cu mult mai repede decât ar fi putut-o face cu ajutorul sunetului deoarece curentul electric, lumina ca și undele electrice au fantastica viteză de 300.000 km. pe secundă.

KURT O. SCHWARK

INFORMAȚIUNI LITERARE

CĂRȚI

De curând a apărut în vitrinele librărilor o carte nouă a d-lui profesor Vasile V. Haneș. Este noua antologie a scriitorilor români scoasă în colaborare cu d. V. Basarabescu. Cu apariția acestei cărți d. prof. V. Haneș ne-a mărturisit încă odată dragostea ce ne-o poartă, punându-ne la îndemână o operă complexă a literaturii române foarte prețioasă atât viitorilor bacalaurați cât și celor ce vor să cunoască și să pretindă frumusețile scriitorilor noștri.

CONFERINTE

Universitatea liberă cu începerea toamnei și-a deschis din nou porțile. Recomandăm aceste cursuri tuturor ce vor să-și însușească temeinice cunoștințe de cultură în toate domeniile. Programul este compus din ciclul tradiție și inovație în arta românească și cel de al doilea tratează educația tineretului.

Ete se tin la Fundația Carol I Lunea dela 18—19 primul ciclu, iar Miercuri la aceleasi ore al doilea ciclu.

Până în prezent au avut loc la 8 Noiembrie. Tradiția și inovația în arta românească. Conferințiar fiind d. prof. N. Iorga.

Și la 15 Noiembrie. Tradiție și inovație în poezie, de Ion Pillat.

Urmează :
22 Noembr. Tradiție și inovație la teatru, Ion Marin Sadoveanu.

29 Noembr. Tradiție și inovație la artele plastice, prof. I. Opreșcu.

6. Dec. Tradiție și inovație la muzică prof. Breazu.

În cadrul celui de al doilea ciclu s'au ținut conferințe :

La 3 Noembr. Despre educația națională prof. I. Nistru.

10 Noembr. Educația morală și religioasă, I. P. S. S. Mitropolit Bălan.

17 Noembr. Educația socială, prof. M. Djuvara.

Urmează :
24 Noembr. Rolul științei în educație, prof. Țițeica.

1 Dec. Educația fizică, prof. C. Kirițescu.

15. Dec. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

17. Dec. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

19. Dec. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

21. Dec. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

23. Dec. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

25. Dec. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

27. Dec. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

29. Dec. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

31. Dec. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

1. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

3. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

5. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

7. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

9. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

11. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

13. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

15. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

17. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

19. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

21. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

23. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

25. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

27. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

29. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

31. Ianuarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

1. Februarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

3. Februarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

5. Februarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

7. Februarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

9. Februarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

11. Februarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

13. Februarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

15. Februarie. Omul de cultură și omul de caracter, prof. I. Petrovici.

și germane". Societatea franco-română n'a precupețit nici un sacrificiu de a face cunoscut pe deplin mijlocul de răspândire a culturii franceze. Nu cred că era o necesitate de prim ordin, de oarece cartea franceză are o mulțime de adepți în lumea noastră intelectuală.

CARTEA GERMANĂ

Expoziția cărții germane s'a bucurat de o deplină reușită, căci și-a arătat încă odată superioritatea de care se bucură bibliografia germană. Toate ramurile de activitate ale poporului german, au fost reprezentate cu prisosință prin volumele înfățișate. A fost cea mai deplină manifestare a cărții germane la noi, căștigând prin aceasta și mai mulți adepți.

SEZĂTORI

După un interval de timp destul de scurt, liceele din Capitală și-au început rodnica lor activitate extra școlară. Astfel la noi, au avut loc câteva sezători ale claselor I, IV foarte reușite.

O altă sezătoare demnă de remarcă a fost aceea dela școala centrală de fete „M. Brâncoveanu” care s'a bucurat de un vădit succes.

Dată în onoarea d-nei directoare Elena Rădulescu Pogoneanu a fost un frumos prilej de a arăta ce mult s'a înfăptuit în acest liceu atât în direcția culturală cât și cea artistică.

După cuvântarea elevei Stoensescu Virginia, care a subliniat importanța acestei sărbătoriri pentru eleve, a urmat urarea corpului profesoral adusă prin d-na profesoară Elena Rădulescu. Tutoare le-a răspuns în câteva cuvinte pline de duiosie d-na directoare.

A urmat apoi un reușit program artistic compus din recitări, ferea „Nunta Zamfirei” și comedia „Cuiul lui Pepelea” de Victor Ion Popa.

Toate interpretările s'au remarcat prin jorul lor sobru, concis dând dovadă de o deplină înțelegere a rolurilor. Cîtăm astfel pe elevele Cocea Ioachimescu VIII B, Marcela Nedeleu VIII B, Mihaela Creangă și Speranța Halunga V, Toy Gheorghiu și Simona Iosif IV.

Trebuie să relevăm talentul elevei Viortica Tulcea V care s'a arătat o demnă interpretă a personajului Tasinei.

Intreaga sa gamă al coloritului dramatic întrebunțată într'un mod atât de maestru a reușit s'o consacre de timpuriu activității teatrale.

TIPOGRAFIA ZIARULUI «UNIVERSUL» * BUCUREȘTI, STRADA BREZOIANU Nr. 23—25